



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunta ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelija- valintaprosessissa

Kämäri, Juho

2015 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunta ammattikorkeakoulun
haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

Juho Kämäri
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2015

Juho Kämäri

Väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunta ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

Vuosi 2015

Sivumäärä 62

Opinnäytetyön tavoite on kehittää väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntatyötä ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa. Tavoite pyritään saavuttamaan antamalla ammattikorkeakouluille yhdenmukaisia suosituksia väärennosten torjuntamenettelyjen kehittämiseksi. Kehitystyöhön ryhdyttiin Ammattikorkeakoulujen valtakunnallisen turvallisuusverkoston pyynnöstä. Turvallisuusverkoston näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulujen nykyiset keinot väärennosten torjuntaan ovat osittain puutteellisia.

Tutkimuskysymyksillä selvitetään väärennysrikollisuuden nykytila, nykyisin käytössä olevat väärennosten torjuntamenettelyt ja suositukset torjunnan kehittämiseksi. Tutkimusongelman ratkaisu on väärennöksellä saavutettavan opiskelupaikan todennäköisyyden pienentäminen. Työssä käytettävät tiedonkeruumenetelmät ovat kirjallisuuskatsaus ja puolistrukturoidut teemahaastattelut. Tiedon analysointimenetelmä on teemoittelu.

Vuoden 2014 kevään yhteishaun hakukierroksella turvallisuusverkoston eräessä jäsenammattikorkeakoulussa vahvistettiin vähäinen määrä väärennystapauksia. Arvioidaan, että väärennetyt todistusasiakirjoja jää tunnistamatta. Syyksi esitetään se, että eri maiden todistusasiakirjojen malleista ei ole riittävän kattavaa tietoa. Tämän seurauksena hakijapalvelu ei aina tiedä, miltä aito asiakirja näyttää ja pelkkä väärennysepäily ei ole riittävä peruste keskeyttää hakuprosessia.

Ammattikorkeakoulujen nykyisiä menettelyjä väärennosten torjuntaan ovat muun muassa haku- ja opiskelijavalintaprosessin porrastaminen korkeakoulun organisaatiossa, virallisten näköisjäljennösten vastaanottaminen, tietokantojen hyödyntäminen aitouden todentamisessa ja oppilaitosyhteistyö väärennysepäilyjen tutkinnassa.

Ensimmäisenä suosituksena torjuntatyön kehittämiseen esitetään, että kampusten ja hakijapalveluiden henkilökunnalle annetaan lisäkoulutusta väärennosten tunnistamiseksi. Toisena suosituksena esitetään, että hakijapalveluiden käyttöön hankitaan nykyistä laajempia ulkoisia tietokantoja aitojen todistusasiakirjojen mallien tunnistamiseksi. Kolmantena suosituksena esitetään, että tiedottamista vakavasta suhtautumisesta väärennysrytyksiin lisätään. Edellä mainittujen suositusten toteuttaminen vaatii riittävän rahoituksen turvaamista. Neljäntenä, pitkän aikavälin suosituksena esitetään mietittäväksi, tulisiko Suomessa siirtyä koko korkeakouluasteen keskitettyyn hakijapalveluun.

Väärennetyt todistusasiakirjat ovat ammattikorkeakouluille marginaalinen ilmiö ja riskin toteutumisen todennäköisyys on pieni. Toteutuvan riskin seuraukset ovat kuitenkin erittäin vakavat, mistä johtuen nykytilaa ei voida hyväksyä. Onnistunut väärentäjä saavuttaa hänelle kuulumattomia etuja, kyseenalaistaa tasa-arvoisen opiskelijavalinnan ja tuottaa ammattikorkeakouluille suuria maineriskejä.

Asiasanat: rikos, väärennys, väärennös, todistusasiakirja, torjunta, ammattikorkeakoulu, yhteishaku, hakijapalvelu

Juho Kämäri

The Prevention of Document Forgery in the Application and Selection Process of Universities of Applied Sciences

Year 2015

Pages

62

The objective of this bachelor's thesis is to develop the prevention of document forgery in the application and selection process of universities of applied sciences (later UAS). To achieve the objective, UASs are presented with congruent recommendations to help develop forgery prevention. The development work was assigned by the request of the National Safety Network of UAS. The Safety Network's view is that the current procedures of UASs forgery prevention are partially inadequate.

With the research questions, the current level of forgery crime, the current procedures of forgery prevention and recommendations to develop forgery prevention are reported. The resolution of the research problem is to mitigate the probability of achieving a degree place with the use of forged documents. The empirical data was collected with literature review and semi-structured theme interviews. The analysis method of collected data was thematic analysis.

In the joint application period of spring 2014, a small number of forgeries were confirmed in a member UAS of the Safety Network. Nevertheless, it is estimated that some forged documents went undetected. The suggested reason for this is that UASs do not possess adequate information of different countries' document templates. In consequence, a UAS's admissions service does not always know what an authentic document looks like and mere forgery suspicion is not a sufficient argument to stop the application process.

The UAS's current procedures of forgery prevention are separating the application and selection process in the organization, receiving official copies from the applicants, utilizing databases to recognize authentic documents and educational co-operation in forgery suspicion investigations, for example.

The first recommendation to develop UAS's forgery prevention is that the staffs of campuses and admissions services are given additional training to detect forged documents. The second recommendation is that broader document databases are purchased for the use of admissions services to recognize authentic document templates. The third recommendation is that the informing about UAS's serious approach towards attempted forgeries should be increased. The successful execution of the aforementioned recommendations demands that adequate financing is secured. The fourth, long-term recommendation is to consider whether the whole tertiary education sector should form one joint admissions service.

In conclusion, forged documents are a marginal phenomenon and the possibility of the risk materializing is small. Nevertheless, should the risk materialize, its effects are very severe. Thus, the current level cannot be accepted. A successful forger achieves untruthful benefits, questions the equality of the student selection process and causes large reputation risks for UASs.

Keywords: crime, forgery, document, prevention, University of Applied Sciences, joint application, admissions service

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tausta ja tavoitteet	7
2.1	Keskeiset käsitteet	8
2.2	Rajaukset	10
2.3	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	11
2.4	Tutkimusmenetelmät	12
3	Korkeakoulujen todistusasiakirjaväärennösten tilastot ja rikollisuus	14
3.1	Suomen yliopistojen hakijatilastot	15
3.2	Maahanmuuttoviraston tilastokatsaukset	16
3.3	Selvitys lääkärien yliopistotutkintotodistusten aitouksista	17
3.4	Korkeakoulujen todistusasiakirjaväärennökset tiedotusvälineissä	18
3.5	Väärentämisen kriminalisointi	19
3.6	Väärennysrikollisuuden syyt	20
4	Todistusasiakirjat ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa	23
4.1	Vieraskielinen tutkinto	25
4.2	Suomenkielinen tutkinto ja ylempi tutkinto	26
4.3	Opiskelijavalinnan vahvistaminen tai peruuttaminen	27
5	Tutkimustulokset	28
5.1	Väärentämisen nykytila ammattikorkeakoulussa	30
5.2	Ammattikorkeakoulun nykyiset menettelyt väärennösten torjunnassa	33
5.3	Suosituksat väärennösten torjunnan kehittämiseen ammattikorkeakoulussa ..	37
6	Johtopäätökset ja työn arviointi	43
	Lähteet	47
	Kuvat	51
	Kuviot	52
	Taulukot	53
	Liitteet	54

1 Johdanto

Tässä Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuusalan koulutusohjelman opinnäytetyössä käsitellään väärennetyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittämistä ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa. Työhön on ryhdytty Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen alaisuudessa toimivan Ammattikorkeakoulujen valtakunnallisen turvallisuusverkoston pyynnöstä. Työn tavoitteena on antaa ammattikorkeakouluille yhdenmukaisia suosituksia haku- ja opiskelijavalintaprosessissa esiintyvien väärennosten torjunnan kehittämiseksi. Turvallisuusverkoston näkemyksen mukaan väärennosten torjunnan prosesseissa on kehitettävää ja että väärennysepäilyjen toteen näyttämiseen liittyvät toimenpiteet ovat tällä hetkellä osin puutteellisia. Toisin kuin yliopistoilla, ammattikorkeakouluilla ei ole asiakirjojen käsittelyyn erikoistunutta palvelukeskusta tukena. Jokainen ammattikorkeakoulu joutuu vastaamaan pääasiassa itsenäisesti myös väärennosten torjunnasta.

Ammattikorkeakouluille esitettävien suositusten lisäksi työn tarpeellisuus voidaan osaltaan perustella opiskelijaksi hakevan oikeusturvan varmistamisella. Haku- ja opiskelijavalintaprosessi on Suomen korkeakouluasteella tasa-arvoinen ja tarkasti säädelty. Tämän vuoksi hakija, joka saavuttaa opiskelupaikan asiakirjoja väärentämällä, vie paikan hakijalta, jolle se tosiasiallisesti kuuluisi. Lisäksi työn tarpeellisuuden kannalta on huomioitava, että väärennosten torjunta ei ole ainoastaan koulujen haaste, vaan laajemmassa kontekstissa haaste koko yhteiskunnalle. Onnistunut väärentäjä voi opiskelupaikan perusteella saavuttaa myös muita hänelle kuulumattomia asioita, kuten oleskeluluvan ja Kansaneläkelaitoksen sosiaalietuuksia.

Ammattikorkeakoulujen valtakunnallisen turvallisuusverkoston toiminnan tavoitteet ovat turvallisuusjohtamisen tasapuolinen kehittäminen kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa sekä uusimman tiedon ja käytänteiden jakaminen (Laurea-ammattikorkeakoulu 2014). Työssä esitettävien suositusten kantavana ajatuksena on saada väärennetyjen todistusasiakirjojen tunnistaminen osaksi korkeakoulun turvallisuusjohtamista. Tähän pyritään osoittamalla, missä kaikissa haku- ja opiskelijavalintaprosessin vaiheissa todistusasiakirjoja käsitellään, miten henkilökunnan osaaminen voidaan varmistaa ja missä vaiheissa väärennös on mahdollista tunnistaa. Lisäksi työssä pyritään tuomaan esiin suosituksia sille, mistä sidosryhmistä ammattikorkeakoulut voivat saada tukea väärennosten tunnistamiseen ja jatkotoimenpiteiden edistämiseen. Näin ollen työn tavoitteet kytkeytyvät suoraan verkoston toiminta-ajatukseseen.

Työ on tutkimusotteeltaan kehittävä opinnäytetyö, toisin sanoen kehittämistyö, jossa käytetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Tiedonkeruumenetelmät ovat kirjallisuuskatsaus ja puolistrukturoidut teemahaastattelut ilmiön asiantuntijoille. Tiedon analysointimenetelmä on teemoittelu. Kehittämistyö se on siksi, että tarkasteltavassa ilmiössä on havaittu muutostarve ja työn avulla pyritään ilmiön nykyisen asiantilan muutokseen (Kananen 2012, 19, 37).

2 Tausta ja tavoitteet

Kehittävä opinnäytetyö on laadullisen tutkimusotteen muoto, sillä työssä pyritään ymmärtämään ammattikorkeakoulujen haku- ja opiskelijavalintaprosessissa esiintyviä väärennettyjä todistusasiakirjoja ilmiönä ja luoda uutta teoriaa ilmiön torjuntaan (Kananen 2012, 29). Lisäksi ilmiö on tutkimuksen kohteena uusi. Huomioitavaa on myös, että toisin kuin määrällisessä tutkimusotteessa tehtäisiin, kehittämistyössä löydöksiä ei tehdä tilastollisten menetelmien avulla, eikä ilmiöstä voida tehdä yleistyksiä (Kananen 2012, 29 - 30). Kananen (2012, 43) kuitenkin lisää, että kehittämistyöllä luodulla uudella teorialla voi olla laajempaakin käyttöarvoa, mutta suoraan tavoiteltu muutos voi koskettaa vain tutkittavaa ilmiötä. Työllä tavoiteltava muutos on ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa esiintyvien väärin ja väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittäminen.

Tutkimusotteiden osalta kehittävän ja toiminnallisen opinnäytetyön toteutuksen välillä on vain vähän eroja, mutta ne ovat merkittäviä ja siksi ne on lukijalle selvennettävä (Kananen 2012, 39). Toiminnallisessa opinnäytetyössä, joka tämä työ ei ole, tutkija on itse osa tutkittavaa ilmiötä, tutkittavat ilmiöt ovat sosiaalisia, kuten työtyytyväisyys, toimenpiteiden jalkauttaminen ja asiantilan muutos on pakollista ja muutoksen vaikutuksia tulee seurata (Kananen 2012, 38; 2014, 24). Kehittämistyössä, joka tämä työ on, toimenpiteiden käytännön kokeilu ei ole edellytys, muutos ei ole pakollista, tutkija on ulkopuolinen osallistuja ja työn kohteena ovat ei-sosiaaliset ilmiöt, kuten prosessit ja toiminnot (Kananen 2012, 41; 2014, 24). Lisäksi on huomioitavaa, että työ ei ole kehittämistutkimus, sillä työssä annettavat suositukset väärennosten torjuntaan ovat vain tarkasteltavan ilmiön teknisiä prosesseja, eikä näiden prosessien selvittäminen, suositteleminen ja käyttöönotto itsessään ole tutkimuksellista toimintaa (Kananen 2012, 45 - 46).

Kanasen (2012, 53) esittämää mallia mukaillen kehittävän opinnäytetyön toteutuksessa voidaan erottaa kuusi vaihetta. Ensimmäinen vaihe on tutkimusongelman määrittely, joka tehdään alaluvussa 2.3. Toinen vaihe on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, joka esitetään luvussa 4. Kanasen (2012, 55, 85) mukaan ilmiön kuvaaminen on erityisen tärkeää siitä syystä, että sen avulla ymmärretään työn toimintaympäristö ja voidaan perustella, miltä tahoilta ilmiön tietoa kerätään ja kehen tavoiteltu muutos tulee kohdentaa. Työn kolmas vaihe on ongelman syiden ja seurausten selvittäminen, joka tehdään alaluvussa 3.6. Neljäs vaihe on tutkimusmenetelmillä kerätyn tiedon analysointi sekä ratkaisun esittäminen tutkimusongelmaan, jotka tehdään luvussa 5. Viimeiset, viides ja kuudes vaihe, ovat johtopäätöksien tekeminen ja työn luotettavuuden arviointi, jotka esitetään luvussa 6.

2.1 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyön keskeisten käsitteiden määrittely on merkityksellistä kahdella tavalla: määrittelyn avulla tutkija ymmärtää ilmiöön vaikuttavat tekijät ja lukija saa tiedon siitä, mistä tutkija ylipäänsä kulloinkin kirjoittaa. Keskeiset käsitteet ovat nimensä mukaisesti tarkasti rajattu työn osa ja ne määrittelevät tutkimusongelman. (Kananen 2012, 57 - 58). Tämän työn keskeiset käsitteet ovat osaltaan vaikeaselkoisia, sillä sekä sanalliset erot että merkityserot ovat joidenkin käsitteiden kohdalla erittäin pieniä. Huomio tukee käsitteiden määrittelyn tärkeyttä. Toisaalta käsitteiden määritelmät tulevat järjestään vakiintuneesta teoriasta, kuten lainsäädännöstä ja valtion virastoilta, joten ristiriitoja käsitelmääritelmien välillä ei esiinny.

Asiakirja on kansainvälisen arkistoneuvosto ICA:n arkistosanaston määritelmän mukaan ”Mille tahansa tietovälineelle tallennettua informaatiota, jonka on tuottanut, vastaanottanut ja jota ylläpitää virasto, laitos, organisaatio tai yksilö hoitaessaan lainsäädännöstä johtuvia velvoitteitaan tai muuten tehtäviensä hoidossa” (Arkistolaitos). Arkistolaitoksen mukaan asiakirjan ja dokumentin käsitteet erottaa siitä, että asiakirjasta saadaan selville sisällön ja rakenteen lisäksi myös konteksti (Arkistolaitos). Asiakirjan kontekstilla Arkistolaitos tarkoittaa muun muassa tietoa siitä, kuka on luonut asiakirjan, missä asiayhteydessä ja milloin (Arkistolaitos). Kontekstin tietäminen on tämän työn kannalta oleellista, mistä johtuen käytetään käsitettä asiakirja, eikä dokumentti.

Todistusasiakirjan määritelmä tulee rikoslaista (39/1889). Sen mukaan ”Todistuskappaleena pidetään tässä laissa asiakirjaa ja sen näköisjäljennöstä, merkkiä, leimaa, rekisterikilpeä, ääni- ja kuvatallennetta, piirturin, laskimen tai muun vastaavan teknisen laitteen tuottamaa tallennetta sekä automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuva tallennetta, jos sitä käytetään tai voidaan käyttää oikeudellisesti merkityksellisenä todisteena oikeuksista, velvoitteista tai tosiasioista” (39/1889, 33 luku 6 §). Tarkasteltaessa rikoslain määritelmää huomataan, että se sisältää muun muassa alakäsitteen asiakirja (39/1889, 33 luku 6 §). Todistusasiakirja on täten eräs todistuskappaleen ilmenemismuoto, jolla henkilö voi kiistattomasti todistaa oikeaksi jonkin asian. Kielitoimiston sanakirja antaa myös esimerkkejä todistusasiakirjoista, joita ovat lääkärintodistus, koulutodistus sekä työtodistus (Kotimaisten kielten keskus 2014c).

Todistusasiakirjan näköisjäljennös on alkuperäisestä todistusasiakirjasta otettu valokopio (Ylioppilastutkintolautakunta). **Virallinen todistusjäljennös** on näköisjäljennös, jonka todistusasiakirjan myöntäjä, esimerkiksi lukion rehtori, on valokopioinnin jälkeen leimannut ja allekirjoittanut (Jyväskylän yliopisto). Myöntäjän lisäksi maistraatin julkinen notaari voi todistaa todistusasiakirjan näköisjäljennöksen viralliseksi jäljennökseksi (Ylioppilastutkintolautakunta; Maistraatit).

Torjunta tarkoittaa konkreettista toimenpidettä ei-toivotun asian tai tapahtuman estämiseksi. Esimerkkejä torjunnasta ovat hyökkäyksen torjunta, taudinaiheuttajan torjunta, öljyntorjunta ja meluntorjunta. (Kotimaisten kielten keskus 2015).

Väärennys määritellään rikoslaissa (39/1889) aktiiviseksi toiminnaksi ja väärentämisen harjoittamiseksi. Lain määritelmän mukaisesti väärennykseen syyllistyy henkilö, ”joka valmistaa väärän asiakirjan tai muun todistuskappaleen tai väärentää sellaisen käytettäväksi harhauttavana todisteena taikka käyttää väärää tai väärennettyä todistuskappaletta tällaisena todisteena” (39/1889, 33 luku 1 §). Samaa määritelmää käyttää myös Kielitoimiston sanakirja, jossa väärennys tarkoittaa väärentämistä (Kotimaisten kielten keskus 2014a). Lisäksi Kielitoimiston sanakirja antaa väärennyksen määrittelemiseksi esimerkkilauseen ”Tuomittiin asiakirjan väärennyksestä” (Kotimaisten kielten keskus 2014a).

Väärennöstä rikoslaki (39/1889) ei tunne eikä määrittele. Kielitoimiston sanakirja määrittelee väärennoksen väärennyksen tulokseksi; esimerkiksi väärennetyksi asiakirjaksi tai -rahaksi (Kotimaisten kielten keskus 2014b). Kielitoimiston sanakirja antaa väärennoksen määrittelemiseksi esimerkkilauseen ”Asiakirja osoittautui väärennökseksi” (Kotimaisten kielten keskus 2014b).

Korpela (2004) käsittelee sanojen väärennys ja väärennös merkityseroja. Korpela toteaa, että nykyisin kielenhuollon ohjeet vaativat sanallisen eron tekemistä toiminnan ja sen tuloksen välillä. Korpelan mukaan joidenkin sanojen kohdalla kyseisen merkityseron ymmärtäminen tulee luonnostaan, mutta joissakin tapauksissa tarkennuksia vaaditaan. (Korpela 2004). Tätä väitettä tukee Korpelan (2004) huomio siitä, että väärennys-sanaa käytetään edelleen virheellisesti puhuttaessa väärennetyistä esineistä. Esimerkiksi Turun Sanomat uutisoi helmikuussa 2015 Keskusrikospoliisin selvittämän laajan taideväärennösvyyhdin yhteydessä epäilyistä ”Leger-väärennyksestä”, vaikka oikea muoto olisi ollut epäilyistä ”Leger-väärennöksestä” (Turun Sanomat 2015).

Tässä opinnäytetyössä väärennystä ja väärennöstä käsitellään erillisinä käsitteinä, sillä toiminnan ja tuloksen merkityseron ymmärtäminen on tärkeää. Kirjoitettaessa väärennyksestä tarkoitetaan väärennetyn asiakirjan valmistamista tai käyttämistä. Kirjoitettaessa väärennöksestä tarkoitetaan väärentämisestä syntyvää tulosta, esimerkiksi väärennettyä tutkintotodistusta.

Väärä todistusasiakirja on rikoslain (39/1889) määritelmän mukaan asiakirja, joka ”todisteenä käytettäessä on omiaan antamaan erehdyttävän kuvan alkuperästään tai antajansa henkilöllisyydestä” (39/1889, 33 luku 6 §). **Väärennetty todistusasiakirja** puolestaan on rikoslain (39/1889) määritelmän mukaan asiakirja, jonka ”sisältöä on oikeudettomasti muutettu jonkin

todistelun kannalta merkityksellisen tiedon osalta” (39/1889, 33 luku 6 §). Edellä mainitut rikoslain (39/1889) määritelmät väärästä ja väärennetyistä todistusasiakirjasta ovat myös tämän työn kannalta keskeisiä.

Väärässä ja väärennetyssä todistusasiakirjassa on siis eroja. Väärennetyssä todistusasiakirjassa, toisin sanoen todistusasiakirjaväärennöksessä, pohja on aito ja oikean oppilaitoksen myöntämä, mutta sisällön jokin osa, esimerkiksi arvosana, on muutettu. Väärä todistusasiakirja jakautuu kahteen kategoriaan. Ensimmäisessä väärän todistusasiakirjan kategoriassa asiakirjassa ei ole mitään aitoa, vaan koko todistuksen sisältö on sepitettyä, eikä se ole alun perinkin ollut oikean oppilaitoksen myöntämä. Toisessa väärän todistusasiakirjan kategoriassa asiakirja on aito, mutta sitä käyttää eri henkilö kuin kenelle asiakirja on myönnetty. Esimerkiksi jälkimmäisestä luokasta on henkilö, joka ammattikorkeakoulun opiskelupaikan vastaanottaessaan esiintyy toisen henkilön henkilöllisyystodistuksella.

2.2 Rajaukset

Jotta kehittämistyöllä tavoiteltava muutos voidaan käytännössä toteuttaa, tulee tutkittavaa ilmiötä rajata muutoksen läpiviemisen helpottamiseksi (Kananen 2012, 63). Tästä johtuen tutkittavaan ilmiöön on tehty neljä rajausta. Rajaukset ovat seuraavat:

1. väärennösten nykytilan selvittäminen vain ammattikorkeakouluista
2. tarkastelun kohteena ovat vain Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvat ja siten korkeakoulujen valtakunnalliseen yhteishakuun osallistuvat ammattikorkeakoulut
3. huomioitavat asiakirjat ovat vain viralliset todistusasiakirjat
4. huomioitavia ovat vain sellaiset todistusasiakirjat, joita käsitellään haku- ja opiskelijavalintaprosessissa.

Työn ensimmäinen raja on, että väärennetyjen ja väärin todistusasiakirjojen nykytila selvitetään korkea-asteesta vain ammattikorkeakoulujen osalta. Yliopistot rajataan nykytilan selvityksen ulkopuolelle. On yksiselitteistä käsitellä vain yhden korkeakoulutyypin haku- ja opiskelijavalintavaiheita ja selvittää minkälaisia todistusasiakirjoja sen aikana käsitellään. Lisäksi yliopistojen hakuvaiheiden osalta väärennetyjen ja väärennetyiksi epäiltyjen todistusasiakirjojen nykytilaa selvittää jo liitekäsitteilyn palvelukeskus University Admissions Finland.

Työn toinen raja on, että haku- ja opiskelijavalintaprosessissa käsiteltävät todistusasiakirjat huomioidaan vain niiden ammattikorkeakoulujen osalta, joiden hakuprosessi on korkeakoulujen valtakunnallisen yhteishaun mukainen. Yhteishakuun osallistuvia, Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammattikorkeakouluja on Suomessa 24 (Arene 2015). Kah-

den muun, sisäasiainministeriön alaisuudessa toimivan Poliisiammattikorkeakoulun ja Ahvenanmaalla toimivan Högskolan på Ålandin hakuprosessit poikkeavat yhteishausta (Arene 2015).

Työn kolmas raja on, että asiakirjoista huomioidaan vain viralliset todistusasiakirjat. Työn ulkopuolelle rajataan esimerkiksi hakuvaiheen joissakin koulutusohjelmissa vaadittavat motivaatiokirjeet ja ennakkotehtävät, joiden sisällön hakija on esimerkiksi plagioinut. Syynä tälle rajaukselle on se, että on tarkoituksenmukaista käsitellä vain sellaisia asiakirjoja, jotka ovat kaikille ammattikorkeakouluille yhteisiä ja yleisiä.

Työn neljäs raja on, että työssä huomioidaan vain sellaiset todistusasiakirjat, joita käsitellään ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa. Tästä rajauksesta johtuen esimerkiksi opintojaksojen hyväksilukemiseen liittyvien todistusasiakirjojen väärennysepäilyt, opintojen alettua, rajataan työn ulkopuolelle. Lisäksi tällä rajauksella rajataan työn ulkopuolelle esimerkiksi opiskelijakortteihin liittyvät väärennykset.

2.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä määritellään aina tutkimusongelma. Tutkimusongelma muutetaan ilmiön havainnollistamiseksi tutkimuskysymyksiin muotoon, joihin vastaamalla saadaan vastaus myös tutkimusongelmaan ja ongelma ratkeaa. (Kananen 2012, 16). Vastaukset tutkimuskysymyksiin selvitetään tutkimusmenetelmien avulla ja koska kehittämistyöllä ei ole omia menetelmiä, käytetään ongelman ratkaisemiseen laadullisen tutkimuksen menetelmiä (Kananen 2012, 25 - 26).

Työn tutkimusongelma on ”väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittäminen ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa”. Ongelman määrittely ei ainoastaan vaadi selvittämään tutkittavan ilmiön nykytilaa, vaan myös pyrkimyksen ilmiön muutokseen, joka on kehittämistyölle keskeistä (Kananen 2012, 65). Ongelman ratkaisemista varten työhön laaditut tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

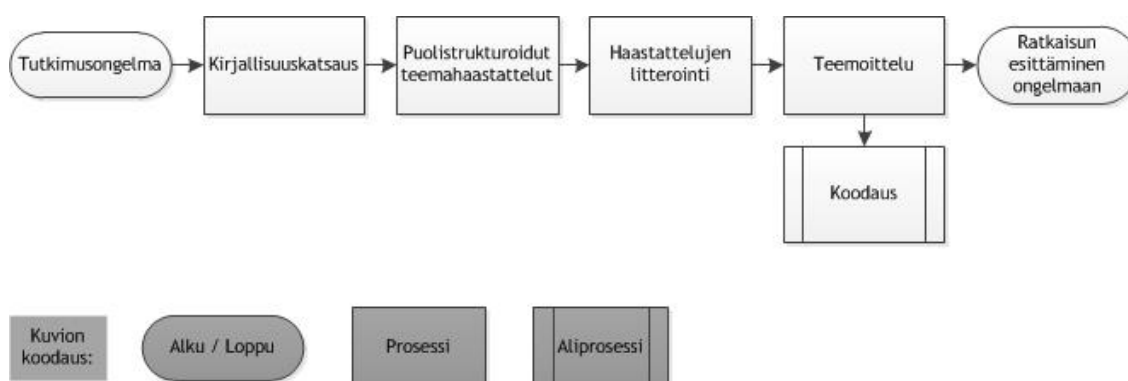
1. Mikä on väärin ja väärennettyjen todistusasiakirjojen nykytila ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa?
2. Millä menettelyillä väärin ja väärennettyjä todistusasiakirjoja ammattikorkeakoulussa torjutaan?
3. Millä menettelyillä väärin ja väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntaa voidaan ammattikorkeakoulussa kehittää?

Tutkimusongelman ratkaisu ei ole sen poistaminen, vaan pienentäminen, sillä väärennysrikollisuuden loppuminen on käytännössä mahdotonta (Kivivuori 2008, 322). Lisäksi ammattikor-

keakoulu voi vaikuttaa vain vähäisesti siihen, toimittaako hakija koululle aitoja vai väärennetyjä todistusasiakirjoja. Tästä johtuen voimavarat tulee kohdistaa riskin hallintaan, toisin sanoen väärennyksellä saavutettavan opiskelupaikan todennäköisyyden pienentämiseen todistusasiakirjoja käsitellessä. Tästä johtuen työssä käytetään termiä torjunta termin ehkäisy sijaan, sillä käytännön torjuntatyö on reaktiivista: rikosyrityksen pitämistä loitolla suojattavasta arvosta. Tutkittavassa ilmiössä väärennysrikos on jo alkanut ja ammattikorkeakoulun tehtävänä on estää sen eteneminen. Jotta voitaisiin puhua väärennysten ehkäisystä, tulisi työssä käsitellä laajasti psykologisia syitä väärennysrikollisuuden taustalla: ehkäistä rikoksen yritys ja selvittää, miksi ihminen ylipäänsä ryhtyy rikokseen. Tämän kysymyksen täyttämiseen ei ole voimavaroja. Myös Kananen (2012, 16) korostaa tutkijaa olemaan realistinen opinnäytetyön merkityksen suhteen, sillä lupaukset tulee lopulta työssä myös lunastaa.

2.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuskysymysten muotoon muutetun tutkimusongelman ratkaisemiseksi opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmiä (Kananen 2012, 16). Käytetyt tutkimusmenetelmät jakautuvat kahteen kategoriaan, jotka ovat tiedonkeruumenetelmät ja tiedon analysointimenetelmät. Tiedonkeruumenetelmillä tarkoitetaan niitä keinoja, joilla tutkija hankkii tutkimusongelman ratkaisevan lähdetiedon (Kananen 2012, 17). Tiedon analysointimenetelmillä tarkoitetaan niitä keinoja, joilla tutkija jalostaa kerätyn tiedon sellaiseen muotoon, että se antaa vastauksen tutkimusongelmaan (Kananen 2012, 17). Onnistuneen analysoinnin avulla kerätty aineisto selkeytyy ja tutkija tuottaa uutta tietoa ilmiöstä (Eskola & Suoranta 2005, 137). Työssä käytettävät tiedonkeruumenetelmät ovat kirjallisuuskatsaus ja puolistrukturoidut teemahaastattelut. Tiedon analysointimenetelmä on teemoittelu. Kaikki valitut tutkimusmenetelmät ovat laadullisen tutkimusotteen menetelmiä, sillä kehittämistyöllä ei ole omia, erikseen määriteltyjä tutkimusmenetelmiään (Kananen 2012, 25). Opinnäytetyössä käytettävien tutkimusmenetelmien prosessi on kuvattu kuviossa 1.



Kuvio 1 Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät

Kirjallisuuskatsauksella tarkoitetaan tutkimusongelmaan liittyvän, olemassa olevan kirjallisen aineiston hyödyntämistä osana ongelman ratkaisua (Eskola & Suoranta 2005, 117 - 118; Kananen 2012, 93). Eskolan ja Suorannan (2005, 118) mukaan kirjallisuuskatsaus onkin hyödyllinen ja tehokas menetelmä etenkin työn teoreettisen viitekehyksen muodostamisessa tutkimusongelman ympärille. Kananen (2012, 89) lisää, että kirjallisuuskatsauksen avulla tutkija ymmärtää tutkittavaan ilmiöön liittyvät keskeiset käsitteet ja voi tuoda ne osaksi työtä. Työssä kirjallisuuskatsauksella osaltaan selvitetään ilmiön laajuutta, muotoja, syitä ja kriminalisointia sekä torjuntatyön lähestymistapoja ja haasteita. Kirjallisuuskatsaus ulottuu ilmiön aiempiin tutkimuksiin ja selvityksiin, tilastokatsauksiin, lainsäädäntöön, viranomaistiedotteisiin ja -asiakirjoihin sekä tiedotusvälineiden uutisiin. Kirjallisuuskatsauksen käyttö tiedonkeruumenetelmänä on perusteltua siitä syystä, että sen avulla saavutetaan jo osittaiset vastaukset tutkimuskysymyksiin ”mikä on väärin ja väärennettyjen todistusasiakirjojen nykytila ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa?” sekä ”millä menettelyillä väärin ja väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntaa voidaan ammattikorkeakoulussa kehittää?”.

Toinen tiedonkeruumenetelmä on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Teemahaastattelu on yksi haastattelun toteutustapa, jolla tutkija tavoittelee laaja-alaista ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Kananen 2014, 72). Ilmiöön vaikuttavia tekijöitä, esimerkiksi keinoja pienentää väärennysriskin toteutumisen mahdollisuutta, selvitetään haastateltavilta erilaisilla teemoilla (Kananen 2014, 72). Teemat määritellään ennen haastattelun aloittamista ja niitä voi olla yksi tai useampia (Eskola & Suoranta 2005, 86). Teema ja siihen liittyvät kysymykset kohdistetaan haastateltavan asiantuntija-alueen mukaan, jotta useiden haastattelujen jälkeen tutkija kykenee muodostamaan kokonaiskuvan ilmiöön vaikuttavista tekijöistä (Kananen 2014, 72). Kananen (2014, 72) muistuttaa, että teemahaastattelun kysymysten tulee olla yhteydessä tutkimuskysymyksiin ja auttaa ratkaisemaan tutkimusongelmaa.

Haastattelutekniikkana käytetään puolistrukturoituja kysymyksiä. Yhden teeman kysymykset esitetään kaikille kyseisen teeman haastateltaville samanlaisina, mutta määriteltyjä vastausvaihtoehtoja ei ole (Eskola & Suoranta 2005, 86). Kananen (2014, 73) lisää, että puolistrukturoitujen kysymysten onnistunut laadinta edellyttää ilmiön tuntemista, johon kirjallisuuskatsauksella on aiemmin pyritty. Teemoja läpikäydessä ja haastattelun edetessä tutkija voi esittää tarkentavia kysymyksiä (Kananen 2014, 76). Teemahaastattelut äänitetään, jotta haastattelutilanteissa syntyvä vuorovaikutus ja haastateltavan tahti kertoa ilmiöstä ei keskeydy tutkijan tekemien muistiinpanojen vuoksi (Kananen 2014, 85). Haastattelu tehdään muun aineiston kanssa yhteismitalliseksi tekstiksi, toisin sanoen litteroidaan, haastattelun päätyttyä. Haastattelujen litterointi tehdään, jotta niitä voidaan analysoida muun kerätyn tiedon kanssa yhdessä (Kananen 2014, 101). Työssä käytetty litteroinnin taso on yleiskielinen litterointi. Se tarkoittaa, että haastattelun äänite muutetaan sanatarkasti kirjakielelle, poistaen äännähdykset sekä murre- ja puhekieliset ilmaukset (Kananen 2014, 102).

Tiedon analysointimenetelmänä käytetään teemoittelua. Teemoittelulla tarkoitetaan kerätyn aineiston jakamista eri luokkiin, jolloin yhden teeman ilmenemismuotoja, ratkaisuehdotuksia ja esiintymistiheyttä voidaan verrata ja tulkita (Eskola & Suoranta 2005, 174; Kananen 2012, 117). Eskola ja Suoranta (2005, 174) korostavat, että teemoittelua tehdessä on tärkeää muistaa, että luokiteltavan aineiston tulee vastata johonkin tutkimuskysymykseen ja siten edistää tutkimusongelman ratkaisua. Esimerkiksi väärennetyjen todistusasiakirjojen torjuntakeinojen kehittäminen voidaan valita yhdeksi teemaluokaksi ja selvittää, mitä ehdotuksia eri haastateltavilla ja aineistoilla on kyseisen luokan kehittämiseksi. Teemoitteluanalyysin avulla tehdyt löydökset tulee vakuuttaa, jotta lukija voi varmistua niiden olemassa olost (Kananen 2012, 117). Käytännössä löydökset vakuutetaan esittämällä teemaan liittyvä sitaatti tai tyypillinen vastaus aineistosta (Kananen 2012, 117).

Teemoitteluanalyysiin valitun litteroidun aineiston nimeämistä luokkiin kutsutaan koodaukseksi (Kananen 2014, 103). Koodaus ei itsessään ole analysointimenetelmä, vaan apuväline, jolla kaikki saman teeman asiat saadaan nimettyä helposti käsiteltävään muotoon (Kananen 2014, 104). Esimerkki aineiston koodatusta luokasta voi olla ”Väärennysepäilyn todentaminen”.

3 Korkeakoulujen todistusasiakirjaväärennösten tilastot ja rikollisuus

Työn kaltainen kirjallinen tutkimus väärennetyjen ja väärien todistusasiakirjojen nykytilasta ja niiden torjunnasta ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa on aiemmin tehty suomenkielisenä kerran. Kyseinen Kiurun (2012) tutkimus on kuitenkin rajattu vain kolmansista maista tuleviin korkeakoulujen hakijoihin. Kun tutkittavan ilmiön kirjallisuuskatsausta laajennetaan koko Suomen korkea-asteen koulutukseen, huomataan, että aihetta on tutkittu ja tilastoitu, mutta kirjallinen tieto on silti hajanaista. Erityisesti väärennösten torjuntakeinojen kirjallinen dokumentointi on vähäistä. Lisäksi väärennetyjen asiakirjojen tyypeistä ja määrästä ei usein ole saatavilla tietoa ja väärennyksistä tehdyt selvitykset käsittelevät yleensä vain ulkomaalaisia opiskelijoita tai ulkomailla suoritettuja tutkintoja.

Väärennysrikollisuus on laajasti kriminalisoitua toimintaa ja sen ulottuvuudet on rikoslaissa (39/1889 33 luku) seikkaperäisesti kuvattu. Kiuru (2012) puolestaan valottaa tutkimuksessaan syitä sille, miksi korkeakoulut ylipäänsä todistusasiakirjaväärennöksiä kohtaavat ja mihin väärentäjä toiminnallaan pyrkii. Cohenin ja Felsonin (1979) sekä Kivivuoren (2008) rikollisuuden teoreettisen viitekehyksen avulla voidaan käsittää, mitkä ovat oikeat lähestymistavat väärennysrikollisuuden torjuntaan ammattikorkeakouluissa.

3.1 Suomen yliopistojen hakijatilastot

University Admissions Finland (myöhemmin UAF) on suomalainen, keskitetty yliopistojen haku- ja palvelukeskus (Tasala 2013, 2 - 3), jonka palveluiden piiriin kuuluu 11 yliopistoa (University Admissions Finland). UAF tukee sekä hakijoita että yliopistoja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden hakuprosessissa kansainvälisiin maisteriohjelmiin (University Admissions Finland 2013, 2; Tasala 2013, 2). Yksi osa tätä prosessia on kansainväliseen maisteriohjelmaan hakevan henkilön todistusasiakirjojen oikeellisuuden tarkastaminen. Muut osat ovat hakijoiden kielitaidon ja korkeakoulukelpoisuuden tarkastaminen sekä yleisen hakuneuvonnan antaminen, mutta ne eivät ole tämän alaluvun kannalta oleellisia. (University Admissions Finland 2013, 2).

Syksyn 2012 sekä kevään 2013 yliopistohakujen aikana kaikista vireille tulleista hakemuksista vahvistettiin 15 väärennöstä (University Admissions Finland 2013, 8). Kaikkiaan vireille tulleita hakemuksia hakukierroksella 2012-2013 oli 8 921 (Tasala 2013, 15). Väärennöksistä kuusi oli kielitaitotodistusta, seitsemän tutkintotodistusta ja kaksi hakulomakeväärennöstä (University Admissions Finland 2013, 8). Tasalan (2013, 18) mukaan kielitaitotodistuksiin liittyvät väärennystapaukset vähentyivät hakukierroksen 2012-13 aikana aiempiin vuosiin verrattuna selkeästi. Väärennosten ohella hakukierroksella vahvistettiin neljä tutkintotehtaan myöntämää väärää tutkintotodistusta, joista kolme oli yhden hakijan toimittamia (University Admissions Finland 2013, 9).

Havaittujen väärrien ja väärennettyjen todistusten ohella hakukierroksella 2012-13 jäi 62 hakemuksen kohdalla voimaan epäily aitoudesta. Näissä tapauksissa hakija merkitään kelpoiseksi, joten epäilystä huolimatta tilanne on luettava hakijan eduksi. (University Admissions Finland 2013, 9). Todistusten aitous pyritään varmistamaan kyselyllä todistuksesta ilmenevälle oppilaitokselle. Kaikkiaan tällaisia vahvistusviestejä lähetettiin 3 310 kelpoisen hakijan kohdalla, joihin vastaus oppilaitokselta ja vahvistus aitoudelle saatiin 1 513 hakijan todistuksille. (University Admissions Finland 2013, 8).

Tilastoja tutkittaessa on lisäksi huomioitava, että UAF:n todistusasiakirjojen käsittelyprosessi etenee vaiheittain. Käsittelyprosessi keskeytyy heti, jos kielitaidon todistava asiakirja puuttuu, on väärennetty tai väärä. Näissä tapauksissa muita todistusasiakirjoja, esimerkiksi tutkintotodistuksia, ei oteta lainkaan käsittelyyn, joten niissä mahdollisesti olevia väärennöksiä ei ole tilastoissa huomioitu. Huomio on merkittävä, sillä hakukierroksen 2012-13 kaikista vireille tulleista hakemuksista 2 432, toisin sanoen 27,3 % eivät edenneet muiden asiakirjojen oikeellisuuden tarkastamiseen asti. (University Admissions Finland 2013).

3.2 Maahanmuuttoviraston tilastokatsaukset

Maahanmuuttoviraston vuosittaisissa oleskelulupahakemusten tilastokatsauksissa on selvitetty asiakirjaväärennösten esiintymistä ulkomaalaisten opiskelijoiden osalta. Maahanmuuttovirasto on tilastoinut opiskelijoiden oleskelulupahakemuksia ja -päätöksiä vuodesta 2007 alkaen (Maahanmuuttovirasto 2015). Vuoden 2007 tilastokatsauksessa opiskelijoiden oleskelulupahakemusten päätöksissä ei eritellä asiakirjaväärennöksiä, eikä toisaalta mitään syytä kielteisten oleskelulupapäätösten takana (Maahanmuuttovirasto 2008, 4). Myöskään vuoden 2008 katsauksessa ei asiakirjaväärennöksiä syynä opiskelijoiden kielteisille oleskelulupapäätöksille vielä mainita (Maahanmuuttovirasto 2009, 4 - 5).

Ensimmäisen kerran asiakirjaväärennökset mainitaan vuoden 2009 oleskelulupien tilastokatsauksessa, mutta havaittujen väärennösten tarkat määrät jäävät katsauksessa vajavaisiksi. Katsauksessa mainitaan yli 70 prosentin opiskelijoiksi valituista kamerunilaisista, ghanalaisista ja nigerilaisista saaneen oleskelulupahakemukseensa kielteisen päätöksen. Yleensä päätös johtui joko asiakirjaväärennöksestä tai puutteellisesta toimeentulosta. Katsauksessa ei eritellä sitä, kuinka suuri osuus kielteisistä päätöksistä aiheutui nimenomaan asiakirjaväärennöksistä eikä sitä, mikä prosenttiosuus muiden kansalaisuuksien hakemuksista sai kielteisen päätöksen väärennöksistä johtuen. Tilastossa ei eritellä sitä, kuinka suuri osuus väärennysyrityksistä kohdistui ammattikorkeakouluihin, eikä myöskään kuinka monta asiakirjaväärennökstä ylipäänsä havaittiin. Toisaalta tilastossa eritellään se, että väärennöksiä havaittiin sekä henkilö-, tutkinto- että työtodistuksissa. (Maahanmuuttovirasto 2010, 5).

Vuoden 2010 oleskelulupien tilastokatsauksessa tietoluokat opiskelijoiden asiakirjaväärennöksistä ovat lähes identtiset vuoden 2009 katsaukseen verrattuna. Yli puolet suomalaisiin oppilaitoksiin valituista kamerunilaisista, ghanalaisista ja nigerilaisista saivat kielteisen oleskelulupapäätöksen hakemukseensa. Yleensä kielteinen päätös johtui myös vuonna 2010 joko asiakirjaväärennöksestä tai puutteellisesta toimeentulosta. Kuten vuonna 2009, myös vuonna 2010 väärennöksiä havaittiin sekä henkilö-, opinto- että työtodistuksissa, mutta tätä tarkempaa erittelyä ei tehdä. (Maahanmuuttovirasto 2011, 6).

Vuoden 2011 tilastokatsauksessa mainitaan, että kielteinen päätös annetaan yleensä sillä perusteella, että hakemuksessa on väärennettyjä asiakirjoja tai hakijan toimeentulo on puutteellinen. Minkäänlaista erittelyä kansalaisuuksien välillä ei vuonna 2011 enää tehdä. Katsauksessa ei myöskään eritellä, kuinka suuri osuus kielteisistä päätöksistä, oppilaitoksesta riippumatta, johtui väärennetyistä asiakirjoista. Myös vuoden 2011 katsauksessa mainitaan, että väärennettyjä todistusasiakirjoja havaittiin sekä henkilö-, opinto- että työtodistusluokissa. (Maahanmuuttovirasto 2012, 6).

Vuosien 2012, 2013 ja 2014 oleskelulupien tilastokatsauksissa opiskelijoiden asiakirjaväärenöksiä ei enää mainita yhtenä syynä kielteisten oleskelulupapäätösten takana. Kaikissa katsauksissa kerrotaan vain, että useimmiten kielteinen päätös johtuu toimeentuloon liittyvistä epäselvyyksistä. Syytä sille, miksi asiakirjaväärenöksiä ei enää mainita merkitseväenä tekijänä kielteisten päätösten takana, ei katsauksessa kerrota. (Maahanmuuttovirasto 2013, 7, 2014a, 9, 2014b, 9).

3.3 Selvitys lääkärien yliopistotutkintotodistusten aitouksista

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira selvitti syksystä 2011 kevääseen 2012 saakka kestäneessä projektissa Suomessa laillistettujen lääkärien yliopistotutkintojen oikeellisuutta. Selvityksen kohderyhmänä olivat EU/ETA-valtioiden ulkopuolisissa yliopistoissa suoritettut lääkärintutkinnot. Lisäksi yliopiston, jossa lääkäri oli tutkintonsa suorittanut, tuli esiintyä Maailman terveysjärjestö WHO:n julkaisemalla hyväksyttyjen korkeakoulujen listalla. (Valvira 2012a; Valvira 2012b, 2).

Selvityksen loppuraportissa kerrotaan, että tutkittavia yliopistotutkintoja oli 805, jotka oli suoritettu kaikkiaan 48 maassa. Projektin päättyessä toukokuun alussa 2012 oli Valvira saanut yliopistoista vastaukset 438 tutkinnosta. Yhdessäkään ei havaittu todistusväärännöksiä. Selvittämättä jääneistä 367 tutkinnosta 270:een ei saatu vastausta yliopistoilta. Lisäksi raportissa mainitaan, että 97 tutkinnon oikeellisuuden selvittäminen vaatii Valviralta laajempaa yhteistyötä ulkoministeriön ja Maahanmuuttoviraston kanssa. (Valvira 2012a).

Projektin loppuraportissa mainitaan lukuisia haasteita tällaiselle selvitystyölle. Pelkästään yliopistojen yhteystietojen hankkimiseen kului nimenmuutosten ja puutteellisten verkkosivujen vuoksi paljon aikaa. Useissa tapauksissa WHO:n tietokannan yhteystietoja ei ollut päivitetty vuoden 1999 jälkeen. Kun kohdeyliopistoon oltiin sähköpostitse tai puhelimitse yhteydessä, ei toimivaltaista virkamiestä aina tavoitettu. Tämä aiheutti viivästyksiä selvitystyöhön. Ratkaisuna tähän mainitaan projektiryhmän tekemät fyysiset vierailukäynnit Pietarin yliopistoihin, joiden aikana saatiin varmistettua peräti 120 tutkinnon oikeellisuus. Vierailukäyntejä varten Valvira oli solminut yhteistyösopimuksen Venäjän terveysministeriön kanssa, jossa ministeriö nimesi kohdemaan yhteyshenkilön ja lupasi antaa tukea tutkintojen oikeellisuuden varmistamisessa. (Valvira 2012a; Valvira 2012b, 2 - 3).

Haasteita selvitystyölle tuottivat myös yksityisyydensuojaan liittyvät kysymykset yliopistojen tahoilta. Osa yliopistoista vaati nähdäkseen tutkintotodistuksen ja sen kaikki liitteet tarkastaa todistuksesta ilmenevän opintojen tuntimäärän. Joillekin puolestaan riitti pelkkä luettelo todistuksen sisältämistä tiedoista. Osa yliopistoista ilmoitti, että ne tekevät yhteis-

työtä ainoastaan ulkoministeriön kanssa ja osa ei suostunut antamaan tietoja ilman selvitetävän henkilön omaa suostumusta. (Valvira 2012a).

Jatkotoimenpiteenä raportissa esitetään, että viranomaisyhteistyötä yliopistojen kanssa tiivistetään. Valviran projektiryhmän suorittamat henkilökohtaiset tapaamiset venäläisten yliopistojen edustajien kanssa olivat hyödyllisiä. Yhteistyösopimuksen mukaisesti Valvira oli lähettänyt listan selvitettävistä henkilöistä noin kaksi viikkoa ennen vierailua. Yliopistot olivat etsineet tiedot ja tapaamisen koittaessa ne olivat valmiina luovutettaviksi. (Valvira 2012a; Valvira 2012b, 4).

3.4 Korkeakoulujen todistusasiakirjaväärennökset tiedotusvälineissä

Korkeakoulujen todistusasiakirjoihin liittyvä väärennysrikollisuus nousee Suomessa median otsikoihin aika ajoin. Syynä median kiinnostukseen on yleisesti laajaa julkista keskustelua herättäneet väärennykset, kuten valelääkärien ja -hoitajien käyttämät väärät tutkintotodistukset ammatin harjoittamiseksi. Muita syitä aiheen julkiseen käsittelyyn ovat olleet viranomaisten paljastamat tutkintotehtaat ja viranomaisten korkeakouluille lähettämät ohjeistukset väärennystutkintojen edistämiseksi.

Rajavartiolaitos tiedotti maaliskuussa 2008 oleskeluluvilla Suomessa asuvien nigerialaismiesten ja heidän Nigeriassa toimineiden rikoskumppaneidensa järjestäneen vuosien 2005-2008 aikana Suomeen kymmeniä nigerialaisia väärennettyjä todistusasiakirjoja hyväksi käyttäen. Yksi rikollisryhmän keinoista laittoman maahantulon järjestämiseksi oli oppilaitosten hakuprosessin väärinkäyttö oleskelulupien hankkimiseksi. Ryhmä lähetti satoja, väärennettyihin koulu- ja työtodistuksiin perustuvia hakemuksia suomalaisiin oppilaitoksiin, joilla saavutettiin opiskelupaikkoja ja niiden perusteella oleskelulupia. Hakemuksia kohdistui myös ammattikorkeakouluihin. Myönnettyillä oleskeluluvilla saavuttiin Suomeen, mutta opintoja ei usein aloitettu. Tapauksen esitutkintaan liittyvissä etsinnöissä löydettiin runsaasti todistusasiakirjojen väärennysaineistoa, kuten nigerialaisia leima-aihoita, kymmeniä koulu- ja työtodistuksia, liuottimia, tulostimia, skannereita, kopiokoneita ja ohjelmistoja todistusasiakirjojen laadintaan. (Rajavartiolaitos 2008a, 2008b). Esitutinnan perusteella oli syytä epäillä, että hyväksytyt opiskelupaikat myytiin Nigeriassa paikallisten rikoskumppaneiden toimesta ja yhden paikan hinnaksi arvioitiin 3 500-4 200 euroa (Rajavartiolaitos 2008b). Rikos uutisoitiin laajasti Suomessa, muun muassa Iltalehdessä, Turun Sanomissa ja Kymen Sanomissa.

Nigerialaisen rikollisryhmän toiminta on malliesimerkki Crowleyn (2009) määritelmästä tutkintotehtaalte. Tutkintotehtaan määritelmä ei ole täysin vakiintunut, mutta Crowleyn (2009) mukaan tutkintotehtas on yksittäisen henkilön tai suuremman ryhmän järjestämä rikollinen palvelu, joka valmistaa, usein maksua vastaan, vääriä todistusasiakirjoja niitä tilaaville. Tut-

kintotehtaan tuottamassa asiakirjassa jäljitellään korkeakoulun aitoa asiakirjapohjaa, mutta sen sisältämät tiedot ovat täysin vääriä tilaajan henkilötietoja lukuun ottamatta. Tutkintotehtaiden määrästä ei ole tietoa, sillä ne toimivat maailmanlaajuisesti Internetin välityksellä. Lisäksi määrän arvioinnin haasteellisuutta lisää se, yksittäisen tehtaan elinkaari on usein erittäin lyhyt kiinnijäämisriskin pienentämiseksi. Maailmanlaajuisesti tutkintotehtaiden arvioidaan tuottavan väärillä asiakirjoilla 100-500 miljoonaa euroa vuodessa. (Crowley 2009).

Turun Sanomat uutisoi marraskuussa 2014 myrkyttämisestä epäillyn salolaissairaanhoitajan tutkintotodistuksen olevan väärennetty. Epäilty mieshoitaja oli hyväksytty Diakonia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijaksi väärennetyn tutkintotodistuksen perusteella. Diakonia-ammattikorkeakoulu oli osana opiskelijavalintaprosessiaan tarkastanut asiakirjan, mutta väärennöstä ei havaittu. Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira oli selvittänyt ja saanut vahvistuksen todistusasiakirjassa ilmoitetulta virolaiselta oppilaitokselta, että hoitaja ei ollut kyseisessä oppilaitoksessa tutkintoa suorittanut. Uutisessa mainitaan, että Diakonia-ammattikorkeakoulu on tapauksen johdosta kehittänyt väärennosten torjunnan prosesseja. (Turun Sanomat 2014). Salolaishoitajan tapaus on konkreettinen esimerkki tutkinnon pesusta. Tutkinnon pesu tarkoittaa prosessia, jossa hakija valitaan väärin tai väärennetyjen tutkintotodistusten perusteella opiskelijaksi. Tultuaan valituksi opiskelija suorittaa tutkinnon ja saa aidon ja usein väärennettyä tutkintoa ylemmän asteen tutkintotodistuksen. (Siipari 2012).

Yle Helsinki uutisoi syyskuussa 2014 korkeakoulujen todistusasiakirjojen väärennysepäilyistä. Uutisessa Espoon poliisi arvioi, että korkeakoulujen yhteydenotot väärennetyiksi epäiltyihin todistusasiakirjoihin liittyen lisääntyivät vuoden 2014 aikana. Poliisin mukaan väärennysepäilyistä on tehty rikosilmoituksia, mutta hän uskoo, että läheskään kaikki epäilyt eivät tule poliisin tietoon. Espoon poliisi korostaa torjuntakeinoina tiiviimpää yhteistyötä korkeakoulujen ja poliisin välillä ja rikosilmoituksen jättämisen kynnyksen madaltamista. Lisäksi poliisi kertoo, että suomalaisten todistusten aitouden todentaminen on helpompaa ulkomaalaisiin verrattuna. (Malminen 2014).

3.5 Väärentämisen kriminalisointi

Todistusasiakirjojen väärentäminen ja väärinkäyttö ovat rikoslaissa (39/1889) määritelty rangaistaviksi teoiksi. Rangaistavia väärennysrikoksia ovat väärennys, törkeä väärennys, lievä väärennys ja väärennysaineiston hallussapito. Lisäksi väärennyksen ja törkeän väärennyksen kohdalla myös niiden yritykset on rangaistavaa. (39/1889, 33 luku 1 - 4 §).

Rikosnimike väärennys täyttyy, kun henkilö valmistaa väärän todistusasiakirjan, väärentää olemassa olevan todistusasiakirjan käytettäväksi tai käyttää väärää tai väärennettyä todistus-

asiakirjaa. Tuomio väärennyksestä vaihtelee sakosta enintään kahteen vuoteen vankeutta. (39/1889, 33 luku 1 §). Rikosnimike törkeä väärennys täyttyy kahdella tavalla. Ensinnä, jos edellä mainitun väärennystoiminnan kohteena on viranomaisen säilyttämä arkistoasiakirja tai rekisteri tai jos todistusasiakirja on todistusarvoltaan erityisen merkittävä. Toiseksi, jos väärennystoimea tehdessään henkilö käyttää rikoksen tekemistä varten hankittuja teknisiä laitteita tai toimii erityisen suunnitelmallisesti. Tuomio törkeästä väärennyksestä vaihtelee vähintään neljästä kuukaudesta enintään neljään vuoteen vankeutta. (39/1889, 33 luku 2 §).

Väärennyksen ja törkeän väärennyksen kohdalla myös niiden yrittäminen on rangaistavaa (39/1889, 33 luku 1 - 2 §). Lain määritelmän mukaan rikos luetaan yritykseksi, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemiseen ja aikaansaa vaaran rikoksen täyttymisestä. (39/1889, 5 luku 1 §). Myös Heikniemi (2001) pitää vaaran käsitettä rikoksen yrityksen rajalinjana: jos vaaraa toteutumisesta ei ole, ei voida olla yritysvaiheessa. Yritystä edeltäväksi vaiheeksi mainitaan vielä valmisteluvaihe (Heikniemi 2001).

Rikosnimike lievä väärennys täyttyy, kun väärennys on todistusasiakirjan laatu ja muut rikokseen liittyvät seikat huomioiden kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Muita rikokseen liittyviä seikkoja ei laissa eritellä. Tuomio lievästä väärennyksestä on sakko. (39/1889, 33 luku 3 §).

Rikosnimike väärennysaineiston hallussapito täyttyy kahdella tavalla. Ensinnä, jos henkilö ilman hyväksyttävää syytä vastaanottaa, hankkii, kuljettaa tai pitää hallussaan väärää tai väärennettyä todistusasiakirjaa. Toiseksi, jos henkilö valmistaa, vastaanottaa, hankkii, myy, luovuttaa tai pitää hallussaan välinettä tai tarviketta, jota voidaan perustellusti epäillä käytettävän pääasiassa väärennysrikoksen tekemiseen. Tuomio väärennysaineiston hallussapidosta vaihtelee sakosta enintään kuudeksi kuukauteen vankeutta. (39/1889, 33 luku 3 §).

3.6 Väärennysrikollisuuden syyt

Kiuru (2012, 6) käsittelee tutkimuksessaan kolmansista maista tulevien opiskelijoiden opiskelua suomalaisissa korkeakouluissa. Kolmansilla mailla tarkoitetaan Euroopan unionin ulkopuolisia valtioita (Kiuru 2012, 12). Kuten Maahanmuuttoviraston tilastokatsauksista ilmenee, myös Kiurun (2012, 7) tutkimuksen mukaan yleinen peruste kolmannesta maasta tulevan opiskelijan kielteiselle oleskelulupapäätökselle on, että opiskelupaikkahakemukseen on liitetty väärennettyjä todistusasiakirjoja. Kiuru (2012) esittelee tutkimuksessaan kolme syytä kolmansista maista tulevien opiskelijoiden väärennysrikollisuudelle. Ne ovat hakuvaiheen väärinkäyttö maahantulokanavana Suomeen, korkeakoulujen huolimattomuus väärennösten tunnistamiseksi ja haasteet ulkomaalaisten tutkintotodistusten aitouksien varmistamisessa (Kiuru 2012).

Kiurun (2012, 8) mukaan korkeakoulun hakuvaihetta väärinkäytetään maahantulokanavana Suomeen ja että opiskelijaksi hakevan todellinen tarkoitus on esimerkiksi työskentely. Kiurun (2012, 8) mukaan on esiintynyt tapauksia, joissa opiskelupaikan saavutettuaan henkilön opinnot eivät edisty, lain määrittelemä maksimityömäärä ylitetään ja oleskeluluvan jatkoa haetaan työntöön perusteella. Näin ollen asiakirjat väärennetään vain itse opiskelupaikan ja opiskelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan saavuttamiseksi, eikä tutkinnon suorittamiseksi. Kiurun (2012, 72) mukaan pääkaupunkiseudun siivousalan työsuojelutarkastuksissa on havaittu, että yrityksissä työskentelee ulkomaalaisia opiskelijoita, joiden opiskelupaikka ei edes ole pääkaupunkiseudulla, vaan oleskelulupaa käytetään puhtaasti työntekoon.

Kiuru (2012, 72) esittää lisäksi väärennysrikosten onnistumisen mahdollistavaksi tekijäksi sen, että korkeakoulut eivät haku- ja opiskelijavalintavaiheissa huolehdi riittävästi väärennosten tunnistamisesta, vaan todellisuudessa lopullinen opiskelijavalinta on siirtynyt oleskeluluvista päättävälle Maahanmuuttovirastolle. Kiurun (2012, 72) mukaan väärennökset havaitaan vasta niissä asiakirjoissa, jotka kolmansista maista tulevat opiskelijat esittävät Maahanmuuttovirastolle, vaikka väärennöksiä olisi esiintynyt myös korkeakoulun hakuvaiheen asiakirjoissa. Toisaalta Kiuru (2012, 72) toteaa, että väärennöksiä esiintyy ylipäänsä enemmän vain Maahanmuuttovirastolle oleskelulupaprosessin yhteydessä lähetettävissä asiakirjoissa, kuten toimeentuloon ja sairausvakuutukseen liittyen. Näistä asiakirjoista korkeakouluilla ei ole mahdollista väärennöksiä tunnistaa (Kiuru 2012, 72).

Kiuru (2012, 29 - 31) esittää käytännön esimerkin, jossa väärennysrikoksen onnistumisen syyksi katsotaan ammattikorkeakoulun puutteellinen selvitys sekä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden koulutustaustoista että motivaatiosta suorittaa tutkinto. Kiurun (2012, 30) tutkimuksesta ilmenee, että vuoden 2009 kevään yhteishaussa neljä Hämeen ammattikorkeakoulun viidestä englanninkielisestä tekniikan alan koulutusohjelmasta jäi lähes tyhjiksi. Seurauksena ammattikorkeakoulu järjesti koulutusohjelmiin täydennyshaun, jonka valintakokeista yksi pidettiin Ghanassa (Kiuru 2012, 30). Valintakokeeseen kutsuttiin 180 hakijaa, pääosin nigerialaisia ja ghanalaisia, jotka todistusasiakirjojen näköisjäljennösten perusteella näyttivät täyttävän koulun asettamat hakuehdot. Näistä 180 hakijasta 130 hyväksyttiin ammattikorkeakoulun opiskelijoiksi. Hakijoiden väärennetyt todistusasiakirjat paljastuivat vasta, kun Ulko-ministeriö käsitteli opiskelijoiden oleskelulupahakemuksia Suomen Nigerian-suurlähetystössä. Ulko-ministeriön arvion mukaan väärennettyjä asiakirjoja sisältyi jopa yli puoliin hakemuksista ja että hakijoiden todellinen motivaatio oli käyttää opiskelupaikkaa vain maahantulokanavana oleskeluluvan ja vapaan liikkuvuuden saavuttamiseksi Schengen-alueella. (Helsingin Sanomat 2009; Kiuru 2012, 31).

Kiuru (2012, 76) kirjoittaa väärennysrikoksien onnistumiseen vaikuttavan myös joukko erilaisia tekijöitä todistusasiakirjojen luotettavuudessa, joilta aukottomasti suojautuminen on korkea-

koululle käytännössä mahdotonta. Kolmansien maiden hakijoiden alkuperäisten asiakirjojen, joita hakuvaiheen näköisjäljennöksiin verrataan, turvatekijät voivat olla puutteellisia ja niitä myöntävät oppilaitokset voivat olla korruptoituneita (Kiuru 2012, 76). Lisäksi asiakirjoja voi ostaa tutkintotehtailta, asiakirjasta ilmenevään oppilaitokseen ei saada yhteyttä ja aitoudelle ei saada varmistusta.

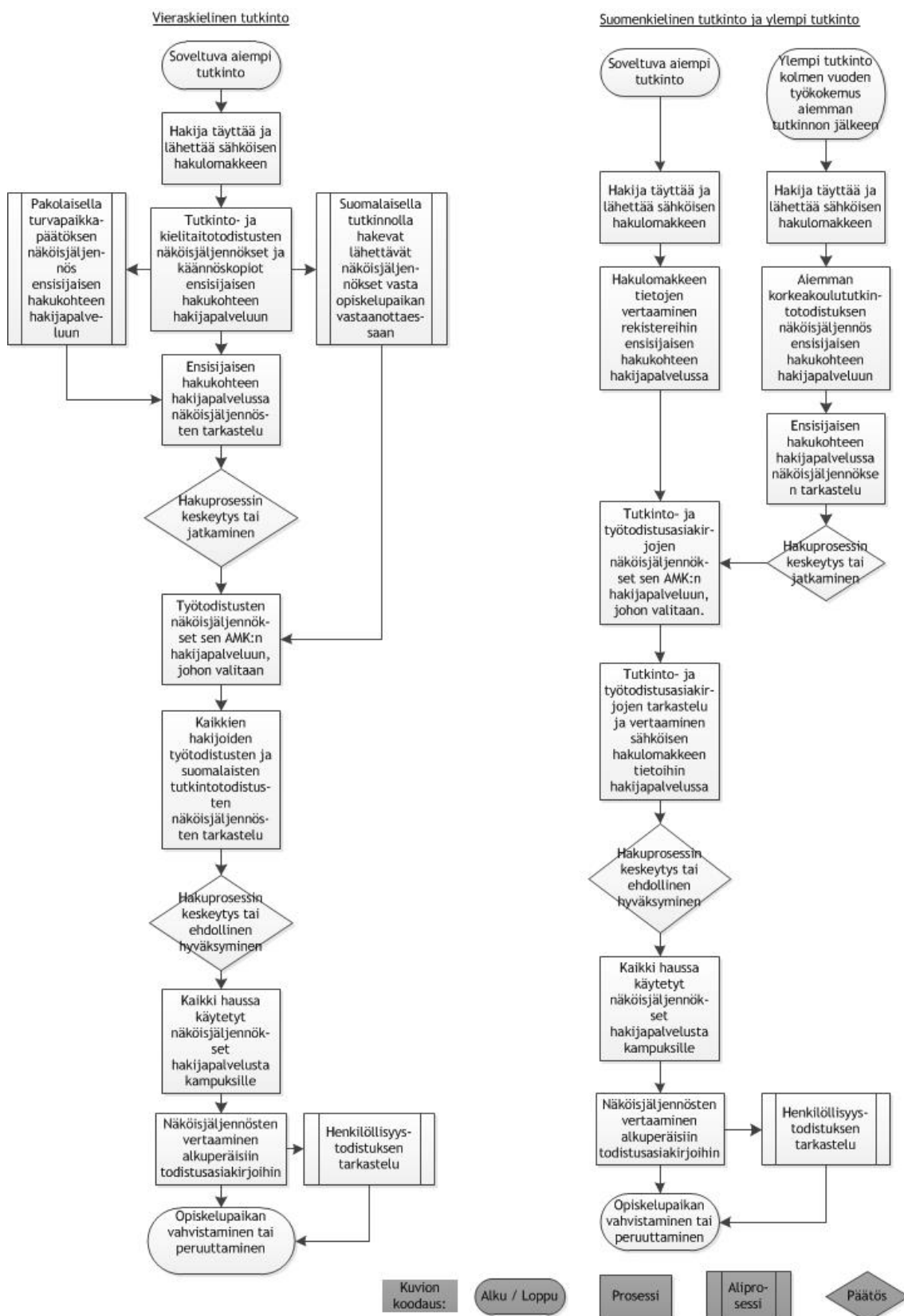
Esitetyt syyt väärennysrikollisuuden taustalla ovat Cohenin ja Felsonin (1979) kehittämän rikollisuuden rutiiniteorian mukaisia. Myös Kivivuori (2008, 322 - 323) kuvaa teorian sisältöä. Rikollisuuden rutiiniteorialla tarkoitetaan sitä, että suuren ihmisjoukon rutiinitoimintojen ”virran” muodostamiin tapahtumiin sisältyy säännönmukaisesti myös rikostapahtumia (Cohen & Felson 1979, 589; Kivivuori 2008, 322). Teorian mukaan tällaiseen ihmisjoukkoon kuuluu väistämättä myös rikosalttiita yksilöitä, joiden alttiutta on vaikea vähentää, joten järkevämpää on poistaa rikostilaisuuksia ja vaikeuttaa rikosten onnistumista (Cohen & Felson 1979, 589; Kivivuori 2008, 323 - 324). Ammattikorkeakoulun hakuvaiheen väärennysrikollisuuden kohdalla rutiiniteoria tarkoittaa käytännössä sitä, että on olemassa suuri määrä opiskelijaksi hakevia, joiden joukkoon sisältyy aina myös sellaisia yksilöitä, jotka ovat valmiita rikokseen opiskelupaikan saavuttamiseksi. Ammattikorkeakoululla ei ole resursseja muuttaa näiden yksilöiden käyttäytymistä, vaan rutiiniteorian mukaisesti huomio on kiinnitettävä itse rikoksen eli väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntaan.

Rutiiniteorian ydinsisältö on, että rikos tapahtuu, kun motivoitunut tekijä kohtaa sopivan kohteen valvomattomassa tilassa (Cohen & Felson 1979, 589; Kivivuori 2008, 325). Väärennykseen ryhtymisen motivaatio voi olla oleskeluluvan saavuttaminen opiskelupaikan avulla, tavoitteen sopiva kohde ammattikorkeakoulun yhteishaku ja valvoton tila heikosti väärennöksiä tunnistava hakijapalvelu. Kaikki kolme osa-aluetta ovat nähtävissä esitettyjen väärennysrikosten syiden takana. Cohen ja Felson (1979, 589) huomauttavat, että yhdenkin osa-alueen puuttuminen poistaa rikoksen onnistumisen mahdollisuuden. Huomio tukee yhä vahvemmin rutiiniteorian painottamaa väärennysrikollisuuden tilannepohjaista torjuntaa, jota työssä pyritään kehittämään (Kivivuori 2008, 328). Todistusasiakirjoja väärentäviä motivoituneita tekijöitä tulee aina olemaan ja tilastotiedot osoittavat, että heitä ei voida yksilöidä tiettyihin kansallisiin tai vain tiettyntyyppisiin todistusasiakirjoja käyttäviksi (Kiuru 2012, 118 - 119; University Admissions Finland 2013, 8). On tärkeää muistaa, että väärennöksiä tekevät myös suomalaiset hakijat, joten huomion kiinnittäminen pelkästään ulkomaalaisten hakuprosessiin ei ole kestävä. Myös sopiva kohde, ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessi on aina olemassa. Oleellista onkin valvomattoman tilan poistaminen, toisin sanoen ammattikorkeakoulun hakijapalvelun väärennösten torjuntatyön kehittäminen kaikkien hakijoiden ja asiakirjatyyppejen osalta. Cohenin ja Felsonin (1979, 589) teoria tukee työn lähestymistapaa, sillä valvottavan tilan suojaustoimenpiteiden heiketessä rikokseen ryhtyvien määrä todennäköisesti kasvaa. Lähestymistavan perustana voidaan pitää sanontaa ”tilaisuus tekee varkaan”.

4 Todistusasiakirjat ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

Valtioneuvoston ammattikorkeakouluja koskevan asetuksen (1129/2014, 1 §) mukaisesti ammattikorkeakouluissa voidaan suorittaa ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Valtioneuvoston korkeakoulujen yhteishakua koskevan asetuksen (293/2014, 1 - 2 §) mukaisesti kaikkiin ammattikorkeakoulututkintoihin, suomen- ja vieraskielisiin, haetaan Opetushallituksen (myöhemmin OPH) järjestämässä korkeakoulujen valtakunnallisessa yhteishaussa. Jotta yhteishakuun voi osallistua, on täytettävä ammattikorkeakouulaissa (932/2014, 6 luku 25 §) määritellyt kelpoisuusvaatimukset ammattikorkeakouluopiskelijalle. Ammattikorkeakoulututkinnon osalta hakijan tulee olla aiemmin suorittanut yksi seuraavista tutkinnoista: lukion oppimäärä ja/tai ylioppilastutkinto, ylioppilastutkintoa vastaava International Baccalaureate-, Reifeprüfung- tai Eurooppalainen ylioppilastutkinto, kolmivuotinen ammatillinen perustutkinto, ammatillisen aikuiskoulutuksen perustutkinto, -ammattitutkinto tai -erikoisammattitutkinto tai ulkomainen koulutus, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden korkeakouluopintoihin (932/2014, 6 luku 25 §; 672/2005, 17 §). Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon osalta hakijan tulee olla aiemmin suorittanut soveltuva korkeakoulututkinto ja hakijalla tulee olla vähintään kolmen vuoden työkokemus kyseiseltä alalta aiemman tutkinnon suorittamisen jälkeen (932/2014, 6 luku 25 §). Yhteishaussa hakija voi valita enintään kuusi hakukohdetta toivejärjestyksessä (293/2014, 3 §). Hakija valitaan tutkinto-opiskelijaksi ensimmäiseen hakukohteeseen, johon hänen valintamenestyksensä riittää (293/2014, 4 §).

Suomenkielisten tutkintojen osalta sekä ammattikorkeakoulututkinnon että ylemmän ammatikorreakeoulututkinnon haku- ja opiskelijavalintaprosessi on todistusasiakirjojen käsittelyn osalta verrattain yhteneväinen. Sen sijaan vieraskielisten ammattikorkeakoulututkintojen prosessi poikkeaa todistusasiakirjojen käsittelyn suhteen suomenkielisistä tutkinnoista. Kuviossa 2 on kuvattu todistusasiakirjojen käsittelyvaiheet kaikkien eri ammattikorkeakoulututkintojen haku- ja opiskelijavalintaprosessissa. On tärkeää huomioda, että toisin kuin yhteishaku, ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintaprosessi, johon aiempi koulumenestys, kielitaito ja siten niitä ilmentävien todistusasiakirjojen käsittelykin kuuluvat, ei perustu lainsäädäntöön, vaan on valtakunnallinen suositus (932/2014, 6 luku 28 §). Pääosin koulut noudattavat suosituksia, mutta joissakin koulutuksissa niistä poiketaan (Opintopolku 2015a). Seuraavaksi esiteltävät ammattikorkeakoulun suomen- ja vieraskieliset haku- ja opiskelijavalintaprosessit seuraavat valtakunnallisia suosituksia.



Kuvio 2 Todistusasiakirjojen käsittelyvaiheet ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

4.1 Vieraskielinen tutkinto

Yhteishaun vieraskielisten tutkintojen hakijat ovat usein ulkomaalaisia, eivätkä heidän taustakoulutustietonsa kuulu lain opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä (1058/1998) sisältämien tietojen piiriin. Tästä syystä ulkomaalaisten hakijoiden sähköiseen hakulomakkeeseen syöttämiä tietoja verrataan todistusasiakirjoista ilmeneviin arvosanoihin muilla tavoilla. Niiltä ulkomaalaisilta hakijoilta, jotka ovat suorittaneet yhteishaussa käytettävän tutkinnon ulkomailla, vaaditaan, että tutkintotodistuksen näköisjäljennös toimitetaan ammattikorkeakoulun hakijapalveluun erikseen (Opintopolku 2015b). Kevään 2015 yhteishaussa vieraskielisiin tutkintoihin hakevien ulkomaalaisten tuli toimittaa tutkintotodistus hakijapalveluun viimeistään 10.2., kun hakuaika oli 7.-27.1. (Opintopolku 2015b). Hakukeväänä 2015 valmistuvien osalta päivämäärä näköisjäljennöksen toimittamiseen oli 17.7. (Opintopolku 2015b). Suomalaisten, jotka hakevat vieraskieliseen tutkintoon Suomessa suoritettulla tutkinnolla, ei kuitenkaan tarvitse toimittaa näköisjäljennöstä erikseen (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Sama pätee myös niihin hakijoihin, jotka ovat suorittaneet ulkomailla ylioppilastutkinnon tasoa vastaavan kansainvälisen tutkinnon (Opintopolku 2015b).

Kolmannen maan kansalaisen tulee vieraskieliseen tutkintoon hakiessaan toimittaa lisäksi kielitaitotodistuksen näköisjäljennös riittävästä englannin kielen taidostaan (Opintopolku 2015b). Jos haussa käytettävän kielitaito- tai tutkintotodistusasiakirjan kieli ei ole suomi, ruotsi tai englanti, on hakijan lisäksi toimitettava virallisen kielenkääntäjän tekemä käännöskopio todistuksesta, jossa tulee olla kääntäjän allekirjoitus ja leima (Opintopolku 2015b). Käännöksen kielen on oltava jokin edellä mainituista (Opintopolku 2015b). Myös kielitaitotodistukset ja mahdolliset käännöskopiot tulee toimittaa ammattikorkeakoululle erikseen ja niitä koskevat samat päivämääräehdot kuin tutkintotodistuksia (Opintopolku 2015b). Ulkomaalaiset hakijat toimittavat haussa vaadittavat tutkinto- ja kielitaitotodistusten näköisjäljennökset ja mahdolliset käännöskopiot ensisijaisen hakukohteen hakijapalveluun. (Opintopolku 2015b). Ensisijaisen hakukohteen hakijapalvelu tarkistaa todistusasiakirjat koko haun osalta, vaikka opiskelijavalinta kohdistuisikin lopulta toiseen ammattikorkeakouluun (Hakijapalveluiden esimies 2015).

Toisin kuin tutkinto- ja kielitaitotodistusten sekä niiden käännöskopioiden kohdalla, ulkomaalaisten hakijoiden ei tarvitse toimittaa erikseen työkokemuksen määrää osoittavia työtodistusten näköisjäljennöksiä (Opintopolku 2015b). Työtodistusten näköisjäljennökset toimitetaan vasta opiskelupaikan vastaanoton yhteydessä sen ammattikorkeakoulun hakijapalveluun, johon hakija on tullut valituksi (Opintopolku 2015b). Jos työtodistuksen kieli ei ole suomi, ruotsi tai englanti, on hakijan lisäksi toimitettava virallisen kielenkääntäjän tekemä käännöskopio

todistuksesta, jossa tulee olla kääntäjän allekirjoitus ja leima (Opintopolku 2015b). Käännöksen kielen on oltava jokin edellä mainituista (Opintopolku 2015b).

Mikäli hakija on pakolainen tai pakolaiseen rinnastettavassa asemassa, eikä aiemman tutkinnon suorittamista todistavia asiakirjoja ole, voi ammattikorkeakoulu silti kutsua hakijan valintakokeeseen (Opintopolku 2015b). Valintakokeeseen kutsutun hakijan on toimitettava ammattikorkeakoululle näköisjäljennös viranomaisen myöntämästä turvapaikkapäätöksestä tai oleskeluluvasta suojelun perusteella (Opintopolku 2015b). Myös turvapaikkapäätöstä todentavan asiakirjan näköisjäljennös toimitetaan vain ensisijaisen hakukohteen hakijapalveluihin ja saman aikataulun mukaisesti kuin mikä tutkinto- ja kielitaitotodistuksille on määritetty (Opintopolku 2015b). Kevään 2015 yhteishaussa turvapaikkapäätöstä tai oleskelulupaa suojelun perusteella todentava asiakirja tuli toimittaa viimeistään 10.2. (Opintopolku 2015b).

4.2 Suomenkielinen tutkinto ja ylempi tutkinto

Suomenkielisten ammattikorkeakoulututkintojen hakijoiden taustakoulutustiedot kuuluvat pääasiallisesti lain opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannota ja ylioppilastutkintorekisteristä (1058/1998) sisältämien tietojen piiriin. Esimerkiksi hakijan ylioppilastutkinnon arvosanat ammattikorkeakoulu saa suoraan Ylioppilastutkintolautakunnalta, joten hakijapalvelu voi verrata sähköiseen hakulomakkeeseen syötettyjä tietoja omiin rekistereihinsä (Opintopolku 2015b). Käytännössä OPH on taustakoulutustietojen rekisterijärjestelmän ylläpitäjä ja rekisterit ovat ammattikorkeakoulujen hakijapalveluiden käytössä (Hakijapalveluiden esimies 2015). Hakijapalvelun vastuulla on tarkistaa hakijan hakukelpoisuus ja sillä on oikeus tehdä korjauksia sähköiseen hakulomakkeeseen syötettyihin tietoihin rekistereistä ilmenevien tietojen mukaisesti. Hakulomakkeen tietojen ja rekisterien tietojen vertaaminen tehdään ensisijaisen hakukohteen hakijapalvelussa, jossa hakijan kelpoisuus tarkistetaan kaikkien hakukohteiden osalta. (Hakijapalveluiden esimies 2015).

OPH:n rekisterijärjestelmän käytöstä johtuen suomalaisten hakijoiden, jotka ovat suorittaneet yhteishaussa käytettävän aiemman tutkinnon Suomessa, ei tarvitse toimittaa tutkintotodistuksen näköisjäljennöstä ammattikorkeakoulun hakijapalveluun erikseen (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Haussa käytetyt todistusasiakirjat, toisin sanoen tutkinto- ja työtodistukset, vaaditaan vain opiskelijoiksi valituilta ja opiskelupaikan vastaanottaneilta (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Opiskelupaikan vastaanottava hakija toimittaa kyseisten asiakirjojen näköisjäljennökset sen ammattikorkeakoulun hakijapalveluun, johon on tullut valituksi (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Hakijapalvelussa näköisjäljennösten sisältämät tiedot verrataan hakulomakkeen ja rekisterijärjestelmän tietoihin ja mikäli ne ovat yhdenmukaiset, hakija hyväksytään ehdollisesti

opiskelijaksi (Hakijapalveluiden esimies 2015). Tämä prosessi pätee myös niihin suomalaisiin ja Suomessa suoritettuihin tutkintoihin, joita käytetään vieraskielisiin tutkintoihin haettaessa.

Suomenkielisten ylempien ammattikorkeakoulututkintojen hakijoiden tulee toimittaa haussa käytettävän aiemman korkeakoulututkinnon näköisjäljennös ensisijaisen hakukohteen hakijapalveluun (Opintopolku 2015c). Kevään 2015 yhteishaussa ylempiin tutkintoihin hakevien tuli toimittaa tutkintotodistuksen näköisjäljennös ammattikorkeakoululle viimeistään 23.4., kun haku aika oli 17.3.-9.4. (Opintopolku 2015c). Haku keväänä 2015 valmistuvien osalta viimeinen päivämäärä näköisjäljennöksen toimittamiseen oli 17.7. (Opintopolku 2015c). Tältä osin ylempien tutkintojen tutkintotodistusten käsittelyprosessi vastaa vieraskielisen tutkinnon prosessia. Työkokemusta todistavien asiakirjojen näköisjäljennökset toimitetaan kuitenkin vasta siinä vaiheessa, kun hakija on hyväksytty opiskelijaksi ja hän ottaa opiskelupaikan vastaan (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Työtodistukset toimitetaan sen ammattikorkeakoulun hakijapalveluun, johon hän tulee valituksi (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015).

4.3 Opiskelijavalinnan vahvistaminen tai peruuttaminen

Opiskelijavalintaprosessin valtakunnallisten suositusten mukaan kaikkien ammattikorkeakoulututkintojen opiskelijavalinnat ovat ehdollisia siihen saakka, kunnes ammattikorkeakoulu on tarkistanut prosessissa käytetyt todistusasiakirjat (Opintopolku 2015b). Tämä viimeinen vaihe sisältää hakuprosessin näköisjäljennösten käsittelyn lisäksi myös alkuperäisten todistusasiakirjojen tarkastelun ja vertaamisen (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Opiskelijaksi hakevan valinta voidaan todistusasiakirjojen osalta peruuttaa viidestä syystä. Ensimmäinen on, että vaadittavia todistusasiakirjojen näköisjäljennöksiä ei toimiteta hakijapalveluihin yhteishaussa ilmoitetussa määräajassa (Opintopolku 2015b). Toinen on, että sähköiseen hakulomakkeeseen syötetyt tiedot ja hakijapalveluun toimitettujen näköisjäljennösten tiedot tai rekisterijärjestelmässä olevat tiedot eivät vastaa toisiaan, toisin sanoen hakulomakkeen tiedot ovat väärät (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Kolmas on, että näköisjäljennöksen tiedot poikkeavat alkuperäisen todistusasiakirjan tiedoista, toisin sanoen näköisjäljennös on väärennös (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Neljäs on, että alkuperäinen todistusasiakirja paljastuu tarkastelussa vääräksi tai väärennökseksi (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Viides on, että hakijan henkilöllisyystodistus ei vastaa ammattikorkeakoulun opiskelijaksi saapuvaa, toisin sanoen henkilöllisyystodistus on väärä (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015).

Vieraskielisten tutkintojen ulkomaalaisten hakijoiden tutkinto- ja kielitaitotodistuksien näköisjäljennöksiin liittyvät tarkastelut tehdään ensisijaisen hakukohteen hakijapalveluissa, vaikka hakija lopulta valittaisiinkin toisen ammattikorkeakoulun opiskelijaksi (Hakijapalvelui-

den esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Työtodistusten näköisjäljennökset tarkastetaan sen ammattikorkeakoulun hakijapalvelussa, johon hakija valitaan opiskelijaksi (Opintopolku 2015b). Kaikkien haussa käytettyjen näköisjäljennösten ja alkuperäisten asiakirjojen keskinäinen vertaaminen tehdään ammattikorkeakoulujen kampuksilla, usein koulutusohjelman lehtorin tai opintotoimiston toimesta ensimmäisen opiskelupäivän aikana (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Opiskelija tuo alkuperäiset todistusasiakirjat mukanaan, joita ei ole käsitelty lainkaan hakuprosessissa (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Tutkinto- ja kielitaitotodistusten sekä mahdollisten käännöskopioiden vertaamista varten ensisijaisen hakukohteen hakijapalvelu toimittaa näköisjäljennökset sen ammattikorkeakoulun hakijapalveluun, johon opiskelija on valittu (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Tämä hakijapalvelu puolestaan toimittaa näköisjäljennökset kampukselle (Hakijapalveluiden esimies 2015).

Suomenkielisiin tutkintoihin hakevien tutkinto- ja työtodistusten näköisjäljennöksiin liittyvät tarkastelut tehdään sen ammattikorkeakoulun hakijapalvelussa, johon opiskelijavalinta on kohdistunut (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015). Tarkastuksen jälkeen hakijapalvelu toimittaa näköisjäljennökset kampukseen alkuperäisiin todistusasiakirjoihin vertaamista varten (Hakijapalveluiden esimies 2015). Poikkeuksen tähän muodostavat suomenkielisiin ylempiin tutkintoihin hakevat, joiden tutkintotodistusten näköisjäljennökset tarkastetaan ensisijaisen hakukohteen hakijapalvelussa (Opintopolku 2015c). Myös suomenkielisten tutkintojen hakuprosessissa käytetyt alkuperäiset todistusasiakirjat tarkastetaan ja verrataan näköisjäljennöksiin vasta ammattikorkeakoulun kampuksella opintojen alkaessa (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015).

5 Tutkimustulokset

Ratkaisua työn tutkimusongelmaan ”väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittäminen ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa” selvitettiin kirjallisuuskatsauksella ja puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Analysointitekniikkana kerätyn aineiston jalostamisessa raportoitavien tutkimustulosten muotoon käytettiin teemoittelua, joka on yksi sisällönanalyysin osa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tuomi ja Sarajärvi (2009, 93) korostavat, että analysointitekniikasta ei ole hyötyä ilman sitä edeltäviä, valmistelevia toimenpiteitä. Teemoittelun ohella sisällönanalyysin prosessiin kuuluvatkin seuraavat osat:

1. Kerätyn aineiston litterointi, läpikäynti ja sellaisen aineiston erottelu mukaan analyysiin, joka vastaa tutkimuskysymyksiin ja edistää tutkimusongelman ratkaisua.
2. Analysoitavan aineiston koodaus luokkiin.
3. Koodattujen luokkien teemoittelu.

4. Teemoittelulla koottujen tutkimustulosten, toisin sanoen valmiin sisällönanalyysin, raportointi.
5. Tarkastelu, ratkaistiinko tutkimusongelma edeltävillä toimenpiteillä.

(Tuomi & Sarajärvi 2009, 92)

Haastatteluaineiston keräämiseksi tehtiin kaksi puolistrukturoitua teemahaastattelua: toinen turvallisuusverkoston erään jäsenammattikorkeakoulun hakijapalveluiden esimiehelle ja koulutussuunnittelijalle ja toinen UAF:n projektipäällikölle. Haastattelurungot kuvailutietoineen ovat työn liitteinä 1 ja 2. Haastatteluissa esitetyistä kysymyksistä ja niiden avulla kerätystä aineistosta muodostettiin teemoitteluanalyysillä kolme teemaa.

Teemat ovat:

1. Väärentämisen nykytila ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa
2. Ammattikorkeakoulun nykyiset menettelyt väärennetyjen todistusasiakirjojen torjunnassa
3. Suositukset väärennetyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittämiseen ammattikorkeakoulussa

Kaikki kolme muodostettua teemaa seuraavat työlle määritettyjä tutkimuskysymyksiä. Ensimmäinen teeman tuloksilla osoitetaan, mikä on ammattikorkeakoulun tämänhetkinen rooli ja vastuu väärennysten torjunnassa, mitä asiakirjatyyppejä on väärennetty ja kuinka paljon väärennöksiä on havaittu. Lisäksi ensimmäisen teeman sisällä raportoidaan, onko suomalaisten ja ulkomaisten todistusasiakirjojen aitouksien välillä eroja. Nykytilan selvittämisellä saadaan tärkeää tietoa siitä, minkälaisen riskin asiakirjaväärennökset muodostavat ammattikorkeakouluille ja mittakaava sille, miten kehitysehdotuksia tulee myöhemmin lähestyä.

Toiseen teemaan kytkeytyvillä tutkimustuloksilla osoitetaan, miten ammattikorkeakoulussa tällä hetkellä selvitetään todistusasiakirjojen aitoutta. Lisäksi teemassa valaistaan, miten tutkintaprosessi etenee väärennysepäilyjen kohdalla. Toisessa teemassa analysoidaan myös, mitä haasteita ulkomaisten todistusasiakirjojen väärennysepäilyt tuottavat ammattikorkeakouluille nykyisiä torjuntamenettelyitä käytettäessä.

Kolmannen teeman analysoidulla aineistolla pyritään ratkaisemaan tutkimusongelma, toisin sanoen kehittämään väärennösten torjuntaa ja pienentämään väärennyksen onnistumisen todennäköisyyttä ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa. Menettelyjen kehittämisehdotuksia on kerätty sekä ammattikorkeakoululta että muilta organisaatioilta.

Taulukoissa 1, 2 ja 3 on kuvattu työn sisällönanalyysin prosessi käytännössä. Jokainen teema on jaettu omaan taulukkoon. Taulukon ensimmäisessä sarakkeessa on analyysiin valitusta

haastatteluaineistosta poimittuja alkuperäisiä ilmauksia löydösten vakuuttamiseksi. Esitettyjen ilmaisujen avulla lukija voi varmistua niiden olemassa olost (Kananen 2012, 117). Toisessa sarakkeessa kaikki yhteen teemaan liittyvät aiheet tiivistetään koodaamalla helppolukuisiksi. Koodauksen avulla lukija saa nopeasti käsityksen teeman keskeisestä sisällöstä. Samaa koodausta käytetään myös kunkin teeman alaluvun jäsentämiseen tutkimustuloksia esitellessä. Taulukon kolmannessa sarakkeessa ilmaistaan, mihin teemaluokkaan analysoitava aineisto kuuluu.

5.1 Väärentämisen nykytila ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulun roolit ja vastuut

Väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnan roolit ja vastuut jakaantuvat ammattikorkeakoulun organisaatorakenteessa. Todistusasiakirjoja käsittelee kaksi tahoa: näköisjäljennöksiä hakijapalvelu ja alkuperäisiä asiakirjoja kampus. Hakuprosessin aikana ammattikorkeakoulun hakijapalvelu tarkastaa hakijoilta vain todistusasiakirjojen näköisjäljennökset. Hakijapalvelu ei käsittele alkuperäisiä todistusasiakirjoja, vaan ne tarkastetaan vasta opiskelijavalintaprosessissa ammattikorkeakoulun kampuksella. Alkuperäisten todistusasiakirjojen tarkastaminen ja vertaaminen näköisjäljennöksiin tehdään tyypillisesti lukuvuoden ensimmäisenä opiskelupäivänä koulutusohjelman lehtorin tai opintotoimiston toimesta. Vertaamista varten hakijapalvelu toimittaa hakuprosessissa käytetyt näköisjäljennökset opintotoimistoihin. Mikäli hakija on hakuprosessin aikana toimittanut näköisjäljennökset kampuksen opintotoimistoon, se toimittaa todistusasiakirjat hakijapalveluun. Kampukset eivät käsittele todistusasiakirjoja hakuprosessin aikana.

Vahvistetut väärennystapaukset

Ammattikorkeakoulujen käyttämä terminologia väärennöksistä on varovaista. Väärennöksistä käytettävä käsite ”vahva epäily” tarkoittaa käytännössä vahvistettua väärennöstä, mutta ammattikorkeakoulussa se linjataan epäilyksi. Tämä tulkinta johtuu siitä, että viranomaiselta ei ole saatu vahvistusta sille, että kyseessä on väärennös. Jotta ammattikorkeakoulu voisi käyttää termejä väärennys, väärennös ja väärä tai väärennetty todistusasiakirja, se vaatisi tuomioistuimen antaman langettavan tuomion poliisin tutkittavaksi annetusta väärennysepäilystä. Johdonmukaisuuden vuoksi ammattikorkeakoulun aukottomasti tunnistamasta väärennysepäilystä käytetään termiä vahvistettu väärennös.

Vahvoja epäilyjä, toisin sanoen vahvistettuja väärennöksiä on havaittu kahdella tavalla. Ensinnä siten, että hakijan alkuperäisen todistusasiakirjan turvatekijät eivät ole vertailtaessa olleet lainkaan yhteneväisiä saman oppilaitoksen toisen todistusasiakirjan kanssa. Toiseksi

vahva epäily on tehty siten, että hakijan todistusasiakirjan sisältämät tiedot eivät ole olleet yhteneväisiä hakijapalvelun käyttämän tietokannan tietojen kanssa. Toisin sanoen todistusasiakirjan sisällön väärentämisestä on saatu tietokannasta vahvistus.

Vuoden 2014 kevään yhteishaussa eräässä turvallisuusverkoston jäsenammattikorkeakoulussa havaittiin vähäinen määrä vahvoja epäilyjä, toisin sanoen vahvistettuja väärennöksiä. Väärennökset havaittiin tavanomaisen todistusasiakirjojen käsittelyn yhteydessä. Vuoden 2014 vahvistettujen väärennösten lisäksi kyseisen ammattikorkeakoulun aiempien vuosien epäilyistä ja vahvistuksista ei ole kirjallista dokumentointia. Ammattikorkeakoulun linjaamaa vahvaa epäilyä käsitellään kuten vahvistettua väärennöstä. Niiden perusteella hakemus keskeytyy, se hylätään ja hakijalle ilmoitetaan, että hän ei ole hakukelpoinen.

Haastatellun ammattikorkeakoulun edustajien näkemyksen mukaan suurin osa todistusasiakirjojen perusteella keskeytetyistä ja hylätyistä hakemuksista ei perustu vahvistettuihin väärennöksiin, vaan todistusasiakirjan puuttumiseen. Hakemuksesta on esimerkiksi puuttunut hakijalta vaadittu kielitaitotodistus. Tämän myötä hakija ei ole hakukohteeseen kelpoinen, eikä muiden todistusasiakirjojen oikeellisuutta tarkisteta. Hakemusta keskeytyy ja se hylätään.

Tunnistaminen

Haastatellun ammattikorkeakoulun edustajat arvioivat, että väärennettyjä todistusasiakirjoja jää haku- ja opiskelijavalintaprosessissa tunnistamatta. Syyksi esitetään kokemuksen puute todistusasiakirjoja käsitellessä. Vertaamisen tarkkuutta ei pystytä tällä hetkellä tekemään sellaisella tasolla, että näköisjäljennösten ja alkuperäisten todistusasiakirjojen yhtäläisyyksien ja erojen tunnistaminen olisi riittävää. Toiseksi syyksi väärennösten tunnistamatta jäämiselle esitetään se, että todistusasiakirjojen mallit muuttuvat ja joissakin maissa ei ole yhtenäisiä malleja. Tästä johtuen hakijapalvelulla ei ole varmuutta siitä, millä tiedoilla, turvatekijöillä ja millä sijoittelulla aito todistusasiakirja on varustettu.

Lajit

Ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessiin toimitettavista todistusasiakirjoista on väärennetty tutkintotodistuksia, kielitaitotodistuksia ja työtodistuksia, toisin sanoen kaikkia haussa käytettäviä. Asiakirjoista väärennetään arvosanoja, nimitietoja, voimassaoloaikaa ja turvatekijöitä, kuten vesileimoja ja hologrammeja.

Alkuperämaiden erot

Kaikki jäsenammattikorkeakoulussa havaitut väärennysepäilyt ja vahvistetut väärennökset ovat kohdistuneet ulkomaisiin todistusasiakirjoihin. Tämä huomio pitää sisällään paitsi hakuprosessissa, hakijapalvelun toimesta tehdyn todistusasiakirjojen käsittelyn niin myös opiskelijavalintaprosessin. Molemmat prosessin osat ovat tärkeitä sisällyttää analyysiin, sillä suomalaisia todistusasiakirjoja ei pääasiassa käsitellä lainkaan vielä hakuprosessissa. Toisaalta on tärkeä ymmärtää, että ulkomainen todistusasiakirja ei ole sama asia kuin ulkomaalainen hakija, sillä myös suomalaisia hakee ammattikorkeakouluihin ulkomailla suoritetuilla tutkinnoilla.

Syyksi sille, miksi suomalaisiin todistusasiakirjoihin ei kohdistu väärennysepäilyä esitetään, että ne ovat helposti todennettavissa. Hakijapalvelu ja kampus tietävät, miltä suomalaisen todistusasiakirjan tulee näyttää. Toisaalta koko Suomen korkeakouluasteen nykytilan haasteeksi katsotaan, että ei ymmärretä, mitä kaikkea yhdellä todistusasiakirjalla voi saavuttaa ja miksi sen käsittelyn toimenpiteiden tulee olla tarkkoja.

Alkuperäinen ilmaisu	Koodaus	Teemoittelu
"Hakuvaiheessa hakijapalvelut tarkistavat vain todistuskopiot... Alkuperäisten todistusten tarkastamisprosessi on yksiköissä." "Jos kopiot ovat menneet kampuksiin, niin kampukset lähettävät ne meille."	Ammattikorkeakoulun roolit ja vastuut	Väärentämisen nykytila ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa
"Mistään viralliselta taholta ei ole vahvistusta, että ne olisivat väärennöksiä... Vahvan epäilyn perusteella on hylätty hakemus." "Alkuperäinen todistus tarkastettiin... Meille on tullut samanlaisia todistuksia ja turvatekijät eivät täsmänneet." "Joidenkin todistusten osalta pystytään tarkastamaan suoraan tietokannasta näiden todistusten tietoja." "Vuoden 2014 kevään yhteishaussa havaittiin vähäinen määrä väärennöstapauksia, vahvoja epäilyjä."	Vahvistetut väärennystapaukset	
"Ihan varmasti jää tunnistamatta... Todistuspohjien ulkonäkö voi vaihdella... Kokemuksen puute."	Tunnistaminen	
"Koulutodistukset, kielitodistukset ja työtodistukset" "Arvosanoja, nimitietoja, turvatekijöitä"	Lajit	
"Suomalaisten tutkintotodistusten väärennysepäilyjä ei taida olla lainkaan... Ne ovat kuitenkin sen verran hyvin todennettavissa." "Kaikki väärennysepäilyt ovat kohdistuneet ulkomaisiin todistuksiin, ulkomailla suoritetuista tutkinnoista." "Suomalaiset eivät tiedä, että dokumenteille on olemassa turvatekijöitä... Suomalaiset on niin kauhean hyväntahtoisia ja toisiin luottavaisia ja emme ymmärrä, että tämä tutkintotodistus on kultaakin arvokkaampaa... Usko siihen, että kaikki ovat oikealla asialla, on kova."	Alkuperämaiden erot	

Taulukko 1 Väärentämisen nykytilan sisällönanalyysi

(Tuomi & Sarajärvi 2009, 110)

5.2 Ammattikorkeakoulun nykyiset menettelyt väärennösten torjunnassa

Hakuprosessin porrastus

Väärennettyjen todistusasiakirjojen perustavanlaatuinen torjuntakeino ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa on, että asiakirjojen käsittely on porrastettu moneen vaiheeseen. Todistusasiakirjojen sisältämiä tietoja tarkastellaan usean tahon toimesta ja useista eri lähteistä, eikä opiskelupaikkaa vahvisteta ilman alkuperäisen todistusasiakirjan tarkastamista ja todentamista. Nykyisen porrastetun menettelyn myötä todennäköisyys väärennetyn todistusasiakirjan tunnistamiseen hakuprosessin aikana kasvaakin jo itsessään.

Näköisjäljennöksen tuttuus

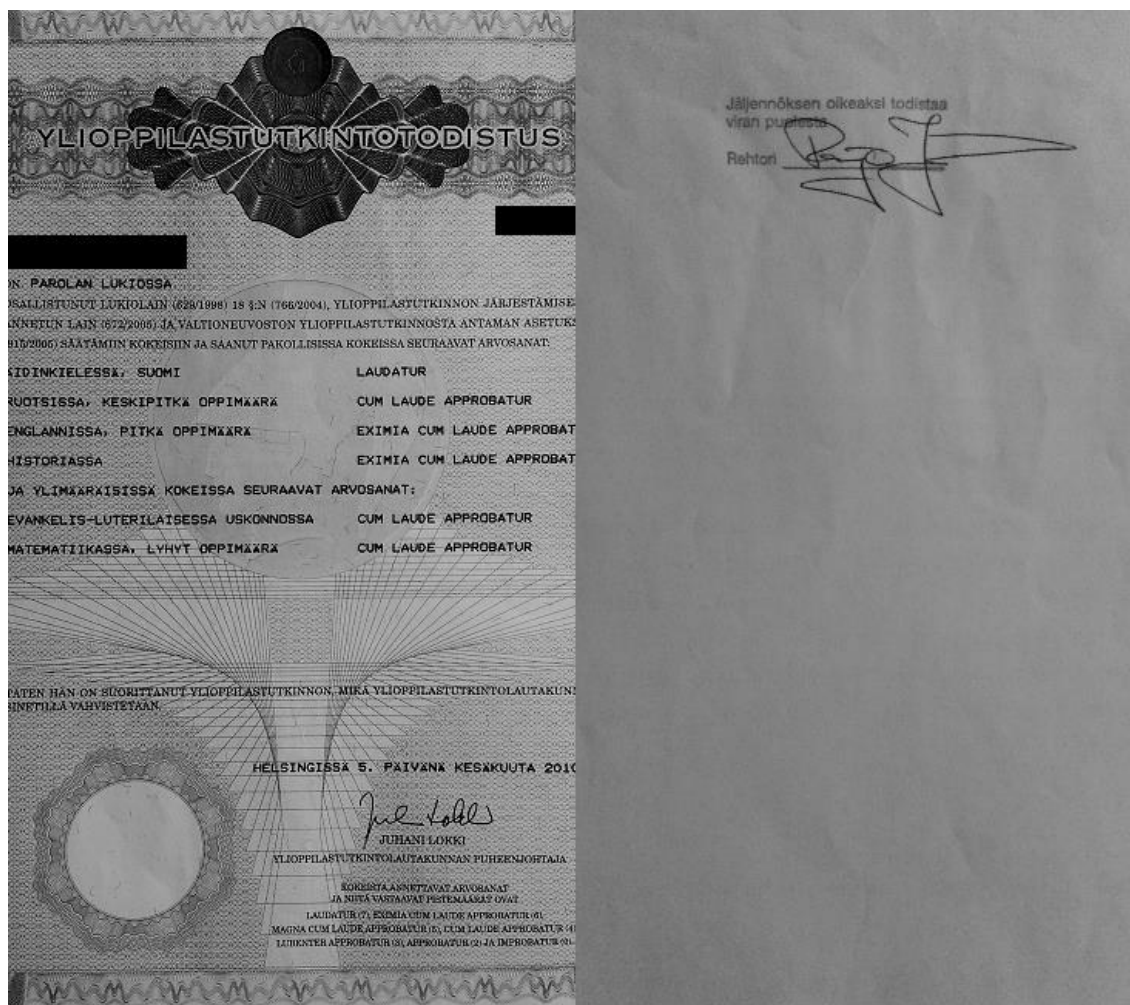
Ammattikorkeakoulun hakijapalveluun toimitettavien todistusasiakirjojen näköisjäljennösten osalta suomalaiset asiakirjat ovat verrattain yksiselitteisiä todentaa. Hakijapalvelulla on sekä mallit että kattava tieto siitä, miltä aitojen suomalaisten todistusasiakirjojen pitää näyttää. Hakijapalvelun työskentelyä näköisjäljennösten kanssa helpottaa myös se, että tuttujen ja yleisten asiakirjojen kohdalla silmä harjaantuu tunnistamaan poikkeavuudet. Mikäli toimitettu näköisjäljennös ei ole hakijapalvelulle yleinen, eikä aidon todistusasiakirjan mallia ole, on todentaminen huomattavasti haasteellisempaa.

Virallinen näköisjäljennös

Ammattikorkeakoulun hakuprosessissa hakijapalvelu on käytännössä aina todistusasiakirjojen näköisjäljennösten varassa. Näköisjäljennöksestä on poistettu kaikki alkuperäisen todistusasiakirjan turvatekijät, kuten hologrammi, vesileima ja kuitupaperi, ja käytännössä se on hakijan itse ottama valokopio alkuperäisestä asiakirjasta. Näköisjäljennösten käytön myötä hakijapalvelu ei voi fyysisin keinoin tarkastella ja todentaa asiakirjan aitoutta, vaan todentaminen rajoittuu lähinnä tietokantojen käyttöön ja mallipohjiin vertaamiseen.

Ratkaisuna näköisjäljennösten luotettavuuden parantamiseen hakuprosessissa käytetään virallisia näköisjäljennöksiä, joka on eräänlainen välimuoto näköisjäljennöksestä ja alkuperäisestä todistusasiakirjasta. Hakijapalveluun toimitettavassa virallisessa näköisjäljennöksessä virallinen taho on verrannut alkuperäisen todistusasiakirjan ja siitä otetun näköisjäljennöksen sisältö toisiinsa ja todennut ne yhdenmukaisiksi. Merkiksi siitä todistusasiakirjaan painetaan asiakirjan myöntäneen organisaation musteleima ja/tai vertaajan allekirjoitus. Esimerkki virallisesta tahosta on Suomessa lukio ja vertaaja lukion rehtori. Vaihtoehtoisesti vertaamisen voi

tehdä myös jokin muu määritelty virallinen taho, kuten Suomessa maistraatti ja sen julkinen notaari. Esimerkki oikeaksi todistetusta virallisesta näköisjäljennöksestä on kuvassa 1.



Kuva 1 Ylioppilastutkintotoodistuksen virallinen näköisjäljennös

Virallinen näköisjäljennös on myös sellainen todistusasiakirja, jota hakija ei saa toimittaa hakijapalvelulle itse. Tässä tapauksessa todistusasiakirjan ammattikorkeakoulun hakijapalveluun toimittaa suoraan se oppilaitos tai muu määritelty virallinen taho, jossa haussa käytettävän asiakirjan tutkinto on suoritettu. On kuitenkin huomioitavaa, että opiskelijavalinnan valtakunnallisissa suosituksissa hakijalta ei vaadita, että hän toimittaa ammattikorkeakoululle todistusasiakirjojen viralliset näköisjäljennökset. Lisäksi on huomioitavaa, että virallinen näköisjäljennös ei ole aitouden tae. Asiakirjan oikeaksi todistanut taho vain vertaa, että alkuperäinen todistusasiakirja ja sen näköisjäljennös vastaavat sisällöllisesti toisiaan.

Tietokannat

Ammattikorkeakoulujen hakijapalvelut keräävät aiemmissa hakukierroksissa käytetyistä, oikeiksi todistetuista todistusasiakirjoista malleja omiin tietokantoihin. Kyseisistä todistusasia-

kirjoista poistetaan kaikki henkilö-, arvosana- ynnä muut tiedot, jotta jäljelle jää vain aidon asiakirjan pohja. Haastattelussa ammattikorkeakoulussa tietokantaan on kerätty asiakirjoja useilta vuosilta ja useista maista ja se on vain omassa käytössä. Ammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan vertailua pystytään tekemään tietokannan avulla jonkin verran ja sitä käyttämällä on myös tehty vahvistettuja väärennöksiä. Tietokannasta katsotaan olevan hyötyä hakijapalvelun todentamistyössä, mutta riittävän kattavaksi omaa tietokantaa ei mielletä. Oman tietokannan lisäksi käytetään ulkoisia tietokantoja, joista hakijapalvelu voi tarkistaa esimerkiksi vastaako hakijan kielitaitotodistuksen sisältämät tiedot todistuksen myöntäneen tahon rekisteriin merkittyjä tietoja. Ulkoisilla tietokannoilla on saatu väärennös vahvistettua.

Yhteistyö

Ammattikorkeakoulun hakijapalveluun saapuu jokaisella hakukierroksella sellaisia todistusasiakirjoja, joista ei ole omassa tietokannassa malleja olemassa. Näissä tapauksissa hakijapalvelulla on tapana tiedustella muilta ammattikorkeakouluilta, onko kyseisestä todistusasiakirjasta malleja ja miltä aidon pitää näyttää. Tämän lisäksi maiden viranomaisilta saadaan tietoa, jos maan koulutusjärjestelmä ja myönnettävien todistusasiakirjojen mallit muuttuvat.

Mikäli mallista ei ole kokemusta, hakijapalvelu pyrkii olemaan yhteydessä todistusasiakirjasta ilmenevään oppilaitokseen ja saamaan vahvistuksen näköisjäljennöksen oikeellisuudesta sitä kautta. Käytännössä tämä työ on haasteellista. Ensinnä oppilaitoksen yhteystietojen etsiminen on vaativaa. Työ vaikeutuu entisestään, jos hakijan suorittamasta tutkinnosta on kulunut pitkä aika, esimerkiksi 10 vuotta. Toiseksi vastausta tiedusteluun ei useimmiten saada lainkaan. Kolmanneksi oppilaitokset voivat vedota hakijan yksityisyydensuojaan, eivätkä vahvista tai toisaalta kiistä kysytyjä tietoja.

Tiedonhaku

Ammattikorkeakoulujen hakijapalvelut selvittävät maakohtaista tietoa myös itsenäisesti. Internetistä etsitään tietoa siitä, miten valtion tutkintorakenne muodostuu ja minkälaisia todistusasiakirjoja koulutusjärjestelmän eri koulutusasteista myönnetään.

Väärennysepäilyn tutkinta

Kun ammattikorkeakoulun hakijapalvelulla syntyy epäily näköisjäljennöksen väärentämisestä, alkaa monisyinen prosessi. Lähtökohtaisesti hakijaan ollaan yhteydessä ja pyydetään tuomaan alkuperäinen todistusasiakirja tarkasteltavaksi. Jos hakija ei asu Suomessa tai on muuten estynyt saapumaan, hakuprosessin aikana tehtävä vertailu ei kuitenkaan ole mahdollista. Alku-

peräisen todistusasiakirjan ja näköisjäljennöksen vertailun perusteella on hakuprosessin aikana vahvistettu väärennöksiä.

Jos hakijapalvelu ei saa alkuperäistä todistusasiakirjaa tarkasteltavaksi, eikä epäilylle väärennökselle saada millään menettelyllä vahvistusta, on tilanne haastava. Aitouden todentamismvastuu on ammattikorkeakoululla ja prosessi on katsottava hakijan eduksi. Tällöin hakija hyväksytään ehdollisesti opiskelijaksi. Toisaalta väärennysepäilyt ovat osoittautuneet myös virheellisiksi, kun hakijan toimittama näköisjäljennös on vain ollut huonolaatuinen. Tällöin kampuksella tehdyn alkuperäisen todistusasiakirjan vertailun myötä asiakirja on todennettu aidoksi. Siltä osin voidaankin katsoa, että nykyisellä menettelyllä vahvistetaan hakijan oikeusturvaa. Lisäksi varovaista linjaa väärennysepäilyn tutkinnalle ja jatkotoimenpiteille puoltaa, että hakijalla on mahdollisuus tehdä oikaisupyyntö ammattikorkeakoulun päätöksestä. Tämän vuoksi väärennysepäilyn vahvistaminen väärennökseksi pitää olla täysin varmaa.

Toimenpiteet vahvistetussa väärennystapauksessa

Vahvistetussa väärennystapauksessa ammattikorkeakoulun hakijapalvelu keskeyttää hakuprosessin, hylkää hakemuksen ja ilmoittaa hakijalle, että hän ei ole hakukelpoinen.

Alkuperäinen ilmaisu	Koodaus	Teemoittelu
"Verrataan ne alkuperäiset niihin todistuskopioihin."	Hakuprosessin porrastus	Ammattikorkeakoulun nykyiset menettelyt väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnassa
"Meillä on mallit tiedossa suomalaisista todistuksista, minkälaisia niiden pitäisi olla." "Kun on tuttuja todistuksia, niin siinä silmä harjaantuu, minkä näköisiä niiden pitäisi olla... Lähinnä niin kuin aikaisempien vuosien malleihin verrataan, jos ei ole tosiaan kokemusta."	Näköisjäljennöksen tuttuus	
"Hakijat toimittavat meille kopioita, jossa on sen koulun alkuperäinen musteleima... Tai sitten voi olla, että koululta tulee suoraan ne dokumentit meille."	Virallinen näköisjäljennös	
"Pystytty todentamaan tietokannasta, että hakija on ilmoittanut todistuksessaan väärät tiedot. Siinä vaiheessa voidaan laittaa hakija ei-hakukelpoiseksi."	Tietokannat	
"Jos uuden näköinen todistus hakuvaiheessa saapuu, niin on tapana lähestyä muita ammattikorkeakouluja... Kysellä neuvoja siinä asiassa, onko tullut vastaan." "Jos on mahdollisuus suoraan koululta kysyä, jos on koulun yhteystiedot olemassa, niin ollaan oltu yhteydessä... Useimmiten vastausta ei tule. Tai koulussa todetaan, että eivät voi antaa pyydettyjä tietoja yksityisyyden vuoksi."	Yhteistyö	
"Selvittämällä tutkintorakennetta ja maakohtaista tietoa, että voidaan selvittää, onko tämä sellainen todistus, joka voisi olla kyseessä... Että on sellainen kuin pitäisi."	Tiedonhaku	
"Ollaan yleensä pyydetty hakijaa tuomaan alkuperäinen todistus."	Väären-	

”Jos me ollaan kopion varassa, eikä meillä ole mitään evidenssiä väärentämisestä, niin silloin se on katsottava hakijan eduksi.” ”Joskus on todettu, että se onkin ihan ok. Se kopio oli vain vähän huono. Juuri sen takia ei voidakaan hylätä sitä hakemusta sen kopion perusteella.”	nysepäilyn tutkinta	
”Käytännössä hakija saa ilmoituksen, että ei ole hakukelpoinen... Haku ei etene sen enempää.”	Toimenpiteet vahvistetussa väärennospauksessa	

Taulukko 2 Väärennösten nykyisten torjuntakeinojen sisällönanalyysi
(Tuomi & Sarajärvi 2009, 110)

5.3 Suositukset väärennösten torjunnan kehittämiseen ammattikorkeakoulussa

Kampusten henkilökunnan asiantuntijuuden lisääminen

Todistusasiakirjojen käsittelyvaiheisiin haku- ja opiskelijavalintaprosessin aikana tulee kiinnittää entistä tarkempaa huomiota. Ammattikorkeakoulun hakijapalvelu tekee päätökset ja työskentelee ainoastaan näköisjäljennösten perusteella. Alkuperäiset todistusasiakirjat esiintyvät vasta aivan haku- ja opiskelijavalintaprosessin viimeisessä vaiheessa, joiden tarkastuksen myötä opiskelupaikka vahvistetaan. Tästä johtuen erityistä tarkkaavaisuutta edellytetään kampuksilla suoritettavasta alkuperäisten todistusasiakirjojen ja näköisjäljennösten vertaamiselta. Kattavaa vertaamista ei saada aikaiseksi nopealla katsauksella, vaan asiakirjojen sisältö tulee käydä läpi systemaattisesti rivi riviltä. Huomiota tulee kiinnittää sekä siihen, että alkuperäisen todistusasiakirjan ja näköisjäljennöksen sisällöt vastaavat toisiaan, että siihen, miltä alkuperäinen asiakirja näyttää ja tuntuu.

Kampusten osalta alkuperäisten todistusasiakirjojen kanssa työskentelevän henkilökunnan asiantuntemusta tuleekin lisätä. Henkilökunnalle tulee antaa koulutusta siitä, mitä turvatekijöitä alkuperäisessä todistusasiakirjassa on. Koulutusta voidaan antaa sekä ulkoisen tahon toimesta että sisäisenä tilaisuutena, jossa hakijapalvelun henkilökunta jalkautuu kampuksiin lisäämään tietoutta. Tietoutta tulee lisätä myös siten, että kampuksilla on vertailua tehdesään käytössä tietokanta tunnetuista aidoksi todistetuista todistusasiakirjoista. Kampukset voivat kerätä malleja itsenäisesti, käyttää hakijapalvelun tietokantaa tai ammattikorkeakoulu voi ostaa ulkopuolisia tietokantoja käyttöönsä. Tietokanta on erityisen tärkeä työkalu sellaisille henkilöille, joilla ei ole vielä kattavaa kokemusta alkuperäisten todistusasiakirjojen malleista.

Kampusten henkilökunnan asiantuntijuuden tärkeyttä tukee myös se seikka, että nykyiselle alkuperäisten todistusasiakirjojen käsittelyprosessille ei ole realistista vaihtoehtoa. Tarkastamisen keskittäminen hakijapalveluun ei tule kysymykseen, sillä sen myötä opiskelupaikan

vahvistamisen tai peruuttamisen aikataulu pitkittyy kohtuuttomasti. Esimerkiksi Laurea-ammattikorkeakoulussa yksi hakijapalvelu palvelee seitsemää kampusta, jotka sijaitsevat ympäri Uuttamaata. Vuoden 2014 yhteishaun kevään hakukierroksella Laureaan valittiin kaikkiaan 926 uutta päätoimista päiväopiskelijaa (Opintopolku 2014, 4 - 5). Heidän kaikkien alkupe-
räisten todistusasiakirjojen tarkastaminen ei ole ammattikorkeakoulun hakijapalvelulle käytännössä mahdollista.

Alkuperäisten todistusasiakirjojen tarkastamisprosessin tärkeyteen kiinnitetään huomiota myös yliopistoissa. UAF korostaa yhteistä vastuuta prosessin onnistumisesta. On totta, että suurin osa toimenpiteistä todistusasiakirjojen käsittelyssä on hakijapalvelulla, mutta laadun takaamiseksi myös kampuksilla tulee pyrkiä tunnistamaan aito ja väärennös. Todistusasiakirjojen käsittelyssä hakijapalveluissa tehdään inhimillisiä virheitä, mistä johtuen kampuksilla tehtävä tarkastelu tulee olla tarkka ja aito osa prosessia..

Virallisen näköisjäljennöksen vaatiminen

Todistusasiakirjan virallisen näköisjäljennöksen käyttäminen osana hakuprosessia lisää luotettavuutta jonkin verran. Ammattikorkeakouluille esitetään harkittavaksi, tulisiko hakijapalveluun lähetettävän näköisjäljennöksen olla virallisesti oikeaksi todistettu. Suositus on jätetty harkinnan tasolle kahdesta syystä. Ensinnä siksi, että vaikka jokainen ammattikorkeakoulu voi toimeenpanna kyseisen vaatimuksen itsenäisesti, olisi sen syytä olla valtakunnallinen linjaus. Valtakunnallisen linjauksen tekeminen ei puolestaan ole enää ammattikorkeakoulujen omassa vallassa, vaan siitä päättää Opetushallitus (Opintopolku 2015a). Toiseksi virallisen näköisjäljennöksen vaatiminen jätetään harkittavaksi, sillä sen vaikutus väärennystapausten vähentäjänä on kyseenalainen. Virallinen taho voi olla hakijan tai muun tahon lahjoma, alkuperäinen todistusasiakirja voi olla kokonaan väärä tai virallisen näköisjäljennöksen musteleima ja/tai allekirjoitus voi olla hakijan väärentämä.

Lisäksi hakijapalvelulla pitäisi olla kattava tieto, millä tavalla ja millä merkinnöillä kussakin maassa näköisjäljennös todistetaan oikeaksi. Samoin organisaatiot, jotka tekevät virallisia näköisjäljennöksiä, kuten Pakistanissa HEC, voivat asettaa palvelulleen korkean hinnan. Tämän johdosta vähävarainen hakija voi joutua epätasa-arvoiseen asemaan. Toisaalta UAF:n yleisohje on, että kaikilta yliopistoon hakevilta vaaditaan hakuprosessissa virallinen näköisjäljennös., ja kokemukset sen käytöstä ovat olleet positiivisia.

Tietokantojen laajempi hyödyntäminen

Todistusasiakirjojen todentamiseen liittyvien tietokantojen käyttö on yksi tärkeimmistä työkaluista väärennosten torjunnassa. Ammattikorkeakouluille suositellaan, että tietokantoja

hyödynnetään nykyistä laajemmin, sillä nykyisiä kantoja ei mielletä riittävän kattaviksi. Suositellaan, että ammattikorkeakoulujen hakijapalvelut ottavat käyttöön niin kutsutun ”verification-palvelun”, jota UAF käyttää hakijoiden todistusasiakirjojen todentamisessa. Kyseisessä sähköisessä varmentamispalvelussa akkreditoitujen korkeakoulujen ja kielitaitotodistuksia myöntävien organisaatioiden yhteystiedot ovat UAF:n tietokannassa. Kun hakemus on saapunut UAF:lle ja hakija on todettu hakukelpoiseksi, tietokannasta lähtee todistusasiakirjasta ilmenevään organisaatioon automaattinen varmennuspyyntö. Viestissä ilmaistaan hakijan käyttäneen hakuprosessissa organisaation todistusasiakirjoja ja pyydetään vahvistus väitteelle. Mikäli organisaatiosta saadaan vahvistus joko aitoudesta tai väärentämisestä, se kytkeytyy hakemukseen. Vahvistustieto välittyy UAF:lta myös yliopistoille.

UAF:n käyttämä varmentamistietokanta on ulkopuolisen tahon tuottama ja se sisältää myös akkreditoitujen toisen asteen oppilaitosten yhteystietoja. Tämä on ammattikorkeakoulujen kannalta oleellinen tieto, sillä ammattikorkeakoulun hakuprosessissa käytetään pääasiassa toisen asteen tutkintotodistuksia. Varmentamispalvelua käyttämällä UAF on havainnut väärennöksiä. Toisinaan todistusasiakirja on ollut niin hyvin väärennetty, että UAF:n hakijapalvelussa sitä ei ole havaittu. Varmentamispalvelua käyttämällä korkeakoulu on näissä tapauksissa ilmoittanut UAF:lle, että tiedustelu ei pidä paikkaansa ja hakija ei ole kyseisessä korkeakoulussa tutkintoa suorittanut.

Varmentamispalvelun lisäksi ammattikorkeakoulujen hakijapalveluiden käyttöön suositellaan tietokantaa alkuperäisten todistusasiakirjojen malleista. Tällä hetkellä ammattikorkeakoulut käyttävät kukin omiaan, itsenäisesti kerättyjä todistusasiakirjojen mallien rekistereitä. Niiden kattavuus on pienempi kuin ulkoisten tietokantojen ja riippuvainen siitä, mistä todistusasiakirjoja on aiemmin saapunut. Lisäksi itsenäisesti kerättävien tietokantojen päivittäminen on suuritöinen prosessi, ja siinä työssä tulee nähdä paljon vaivaa eri koulutusjärjestelmien ajantasaisten todistusasiakirjojen tuntemisessa. UAF:n käyttämät tietokannat ovat Ison-Britannian UK NARIC ja Australian CEP (UK NARIC 2015; Australian Government Department of Education and Training 2015). Kyseisiä tietokantoja suositellaan myös ammattikorkeakoulujen käyttöön.

Hakijapalvelun koulutuksen ja yhteistyön tiivistäminen

Ammattikorkeakoulujen saaman koulutuksen määrää suositellaan lisättäväksi ja paremmin kohdennettavaksi. Hakijapalveluiden kannalta tilanne on haastava, sillä koulutuksissa käsitellään usein vain alkuperäisen todistusasiakirjan turvatekijöitä, joita hakijapalveluun toimitettavassa näköisjäljennöksessä ei ole lainkaan. Koulutukset ovat olleet yleistasoisia, joissa on selvitetty, mitä turvatekijöitä alkuperäisessä todistusasiakirjassa yleensä on. Hakijapalveluille suositellaan yhteistä kohdennettua koulutusta, jossa ammattikorkeakoulut voivat jakaa tietoa havaituista väärennöksistä ja väärentämisen trendeistä. Lisäksi hakijapalveluille suositellaan

maakohtaisia koulutuksia koulutusjärjestelmistä. Esimerkiksi UAF:n työtä on helpottanut se tieto, mikä taho kustakin maasta todistusasiakirjat toimittaa. Esimerkiksi, jos Pakistanista hakuprosessin todistusasiakirjat toimittaa HEC:n sijaan hakija itse, UAF:ssa tiedetään, että lähtökohtaisesti kyseisten asiakirjojen aitouteen ei voida luottaa. Tällaisen tietouden saavuttaminen on hakijapalveluille erittäin tärkeää, sillä sen avulla rajalliset resurssit voidaan kohdistaa epäilyihin.

Väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnan kannalta on tärkeää muistaa, että samoja haasteita kohtaavat myös muut korkeakoulut maailmalla. Yhteistyön tiivistäminen verkostoitumalla muiden hakijapalveluiden kanssa on olennainen osa torjuntatyötä. Miltä aidon todistusasiakirjan pitää näyttää, on avainkysymys, johon jollain muulla usein on vastaus. Hakijapalveluiden ohella keskusteluyhteyden muodostaminen eri maiden opetusministeriöiden tai vastaavien virastojen kanssa on toinen tehokas keino selvittää todistusasiakirjan aitous.

Sekä UAF:lle että haastatellun ammattikorkeakoulun hakijapalvelulle on jäänyt todistusasiakirjoista väärennysepäilyjä, joille ei ole saatu vahvistusta. Mikäli hakijan menestys riittää opiskelupaikan saavuttamiseen, tulee hakijapalvelun viestiä kohdekampukseen epäilystään. Kun näköisjäljennöksen ja alkuperäisen todistusasiakirjan vertaaminen tulee ajankohtaiseksi, kampuksen henkilökunnalla on tieto, mikä osa hakijan asiakirjoista tulee verrata erityisellä huomiolla.

Tiedottamisen kohdentaminen

Ammattikorkeakoulujen suositellaan tekevän nykyistä laajamittaisempaa tiedottamista väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntaan liittyen. Torjuntatyöhön liittyvä viestintä hakijan suuntaan tulee kertoa, että ammattikorkeakouluilla on tehokkaat menettelyt väärennosten torjumiseksi ja kaikkiin väärennysepäilyihin suhtaudutaan vakavasti. Tämän tiedottamisen perusteella hakija ymmärtää, miksi todistusasiakirjoja vaaditaan ja niitä väärentämällä jää kiinni. Tämän tiedottamisen tulee olla valtakunnallista ja sitä suositellaan tehtävän Opetushallituksen ylläpitämässä Opintopolku-verkkopalvelussa. Lisäksi ammattikorkeakoulut voivat sekä verkosto- että omassa turvallisuustyössään vahvistaa viestiä. Esimerkiksi UAF:n näkemys on, että kun hakijaa hyväksymiskirjeen yhteydessä muistutetaan tuomaan alkuperäiset todistusasiakirjat mukanaan, eivät väärennysepäilyn alaiset hakijat juuri paikkojaan vastaanota.

Kun väärennysepäilylle saadaan vahvistus, tulee hakijalle ilmoittaa vain, että tutkintoa ei voida vahvistaa, hän ei ole hakukelpoinen ja hakemus on hylätty. Mikäli hakijalle ilmoitetaan tarkasti näköisjäljennösten sisältämistä virheistä alkuperäiseen todistusasiakirjaan verrattuna, saattaa hän seuraavalla hakukierroksella toimittaa hieman korkealaatuisemman väärennöksen. Vahvistetut väärennystapaukset tulee ilmoittaa poliisin tutkittaviksi ja myös tästä

ammattikorkeakoulun varaamasta mahdollisuudesta tulee tiedottaa hakijoille. Sama henkilö on voinut väärentää tai käyttää väärää todistusasiakirjoja myös muiden suomalaisten tahojen kanssa asioidessaan ja näiltä toimijoilta väärennökset ovat jääneet huomaamatta.

Tarkoituksenmukainen rahoitus

Väärennettyjen todistusasiakirjojen tehokas torjuntatyö ei ole mahdollista ilman riittävää rahoitusta. Hakijapalvelut kohtaavat merkittävää aikataulullista painetta todistusasiakirjojen käsittelyprosessissa. Esimerkiksi Oulun ammattikorkeakoulun hakijapalveluun saapui kevään 2014 yhteishaun hakukierroksella 6 510 ensisijaista hakemusta (Opintopolku 2014, 22 - 23). Vastaavat luvut olivat Tampereen ammattikorkeakoulussa 8 936 ja Lahden ammattikorkeakoulussa 2 454 ensisijaista hakemusta (Opintopolku 2014, 10 - 13). UAF:n kansainvälisen maisterihaun kevään hakukierros kestää tammikuun. Vuonna 2015 kevään hakukierroksella tammikuun viimeisen kolmen arkipäivän aikana UAF:iin toimitettiin yli 3 000 hakemusta. Sekä ammattikorkeakoulun että UAF:n luvut ovat sellaisia, että pienillä henkilöstömäärillä toimivat palvelut tekevät erittäin suuren määrän tarkastuksia lyhyessä ajassa. Tässä toiminnassa on merkittävä inhimillisen virheen riski.

Koska haku- ja opiskelijavalintaprosessiin ei voida ostaa lisää aikaa, on ammattikorkeakoulujen hakijapalveluiden työtä tuettava muilla tavoilla. Ensinnä, koulutusta sekä väärennösten torjuntatyöhön että eri maiden ajankohtaisten koulutusjärjestelmien tuntemiseen on tarjottava nykyistä enemmän. Oleellista on saada hakijapalveluille tieto, miten koulutusjärjestelmät toimivat, minkälaisia todistusasiakirjoja tulee odottaa saapuvan ja millä menettelyillä ne voidaan todentaa. Tällä hetkellä hakijapalveluilla ei ole riittävästi resursseja osallistua koulutuksiin ja toisaalta antaa itse sisäistä koulutusta ammattikorkeakoulussa.

Toiseksi, hakijapalveluiden käyttöön suositellaan hankittavaksi nykyistä laajemmat ulkoiset tietokannat asiakirjamallien kattavuuden lisäämiseksi. Kolmanneksi, pitkällä aikavälillä suositellaan opetusministeriön kanssa keskusteltavaksi, tulisiko Suomessa siirtyä koko korkeasteen yhteiseen keskitettyyn hakijapalveluun. Tällöin myös ammattikorkeakoulut saisivat yliopistojen tavoin esikäsittelyvaiheen todistusasiakirjoille. Keskitetty hakijapalvelu luo monia etuja korkeakoulun itsenäiseen torjuntatyöhön verrattuna, kuten UAF on yliopistojen palvelukeskuksena osoittanut.

Alkuperäinen ilmaisu	Koodaus	Teemoittelu
<p>"Siinä alkuperäisten todistusasiakirjojen tarkistusvaiheessa prosessia tulisi kehittää... Kun kopioita verrataan alkuperäisiin, asiantuntemusta tulisi lisätä siellä yksiköissä."</p> <p>"Järjestettäisiin koulutustilaisuuksia, joissa joku olisi kertomassa näistä turvamerkeistä... Me jalkautettaisiin sitä tietoa yksiköihin."</p> <p>"Yksiköissä pitäisi jatkossa kerätä näitä todistumalleja itselleenkin... Näin niitä voisi verrata."</p> <p>"Me haluttaisiin, että yliopistot laadun varmistamiseksi olisivat kanssa hereillä ja tietäisivät, miltä ne todistusasiakirjat näyttävät."</p>	Kampusten henkilökunnan asiantuntijuiden lisääminen	Suositukset väärennetyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittämiseen ammattikorkeakoulussa
<p>"Koulun vahvistus todistuskopioon voisi olla menetelmä... Pitäisi tietää, miten kussakin maassa toimitaan, millä tavalla todistuskopioita vahvistetaan aidoiksi."</p> <p>"Valtiot rakentavat firmoja, joissa tehdään valmiiksi tiettyjä prosesseja papereihin, jotta ulkomailla niihin voidaan luottaa."</p> <p>"Yleisohje on siis se, että me vaaditaan kaikilta hakijoilta, että todistusasiakirjojen tulee olla virallisesti oikeiksi todistettuja."</p>	Virallisen näköisjäljennöksen vaatiminen	
<p>"Kyllä siitä hyötyä on, mutta ei varman tarpeeksi kattava. Se on ihan siitä kiinni, minkälaisia todistuksia olemme tänne saaneet."</p> <p>"Pitäisi olla kokemus kaikista todistuksista, tietää minkä näköinen se alkuperäinen todistus oikeasti on. Meidän pitäisi nähdä aina alkuperäinen todistus."</p> <p>"Meiltä lähtee niin sanottu verification-pyyntö... Pyydetään sitä korkeakoulua, mistä se dokumentointi on, niin vielä sähköisesti vahvistamaan, että asia on kunnossa."</p> <p>"Kun tulee vahvistus, että kyseessä on väärennös, niin yliopisto saa tiedon... Se menee meidän tietokantaan eli he näkevät sen sieltä."</p> <p>"Me ollaan luotu oma tietokanta, mutta se on vuosien prosessi... Koulutusjärjestelmät muuttuvat... Kehitystyötä pitäisi pystyä seuraamaan koko ajan ja sitä tietoa pitäisi pystyä tuottamaan."</p> <p>"Me ostetaan isot tietokannat siihen työhön... Mallit löytyvät paitsi siitä, minkälaisia niiden pitäisi olla, niin myös siitä, millä tavalla niitä on yritetty väärentää."</p>	Tietokantojen laajempi hyödyntäminen	
<p>"Tiedon jakaminen ja kouluttaminen... Puhutaan vain aidoista todistuksista koulutuksissa, niin meidän katsomme vain kopioita."</p> <p>"Me kysytään, onko kokemuksia, miltä tämän pitäisi näyttää, minkä näköinen on se väärennös... Yleensä me lähdetään heti sinne lähteelle."</p> <p>"On epäily, jolle ei saada vahvistusta. Näissä tapauksissa suositellaan yliopistoja olemaan hyvin varovaisia."</p>	Hakijapalvelun koulutuksen ja yhteistyön tiivistäminen	
<p>"Hakija kulkee koko prosessin ymmärtäen, mitä häneltä vaaditaan, miksi ne vaaditaan ja ymmärtää, että tietyt vaatimukset mahdollistavat sen, että jään kiinni, jos yritän väärennystä."</p>	Tiedottamisen kohdentaminen	

<p>”Tiedottaminen ei ole pelkästään hakijalle, vaan myös yliopistolle. Yliopisto toistaa meidän viestiä ja ymmärtää, miksi ne vaatimukset vaaditaan.”</p> <p>”Kun ne saa sen viestin, että tervetuloa, tuo alkuperäinen mukansa, me aiotaan tarkistaa se, niin eihän ne tänne juuri tule.”</p> <p>”Hakijalle ilmoitetaan, että tutkintoa ei voitu vahvistaa ja emme voi vahvistaa, että olet hakukelpoinen, joten sinua ei hyväksytä... Nämä vahvistetut väärennökset ilmoitetaan tietysti viranomaiselle.”</p> <p>”Voisi tuoda esimerkiksi meidänkin verkkosivuilla esille, miten meillä etenee tämä hakuprosessi, että se on hakijalla tiedossa.”</p>		
<p>”Tänäkin vuonna saapui tammikuun viimeisen kolmen arkipäivän aikana yli 3 000 hakemusta. Se, että 20 päivässä kaikki ne 3 000 on käsitelty, niin se vaatii sitä, että täällä istutaan pitkää iltaa ja pitkää viikkoa. Kun yksi käsittelijä käsittelee kymmeniä hakemuksia päivässä, niin siinä voi tapahtua virheitä.”</p> <p>”Suomessa on liian vähän koulutusta siihen, miten eri koulutusjärjestelmät toimivat ja miten ne pystytään todentamaan.”</p> <p>”Me mielellään tehtäisiin sitä koulutusta, mutta meille ei anneta mahdollisuutta... Me ei ehditä antaa sitä edes omillemme eli noille yliopistoille... Kaikki kouluttaminen, mitä menee, niin menee yksikön sisäiseen. Sitäkään ei ehditä hirveästi teemmään.”</p> <p>”Nämä työkalut ovat maksullisia. Ne ovat hyvin kattavia, koska ne tietävät, että bisnestä tehdään tällaisilla tiedoilla.”</p> <p>”Olisi esikäsittelyvaihe todistuksille... Että ne todistukset olisi tarkistettu etukäteen.”</p> <p>”Voisi opetusministeriö perustaa Suomeen keskitetyn palvelun... Pystyisimme alkamaan kouluttamaan keskitetysti tässä maassa... Olisi jokin taho, josta ne voisivat saada koulutusta ja pyytää vaikeissa tapauksissa apua.”</p> <p>”Tämä on aika paha ala, jos mokaa.”</p>	Tarkoituksenmukainen rahoitus	

Taulukko 3 Väärennösten torjuntakeinojen kehittämisen sisällönanalyysi
(Tuomi & Sarajärvi 2009, 110)

6 Johtopäätökset ja työn arviointi

Hakijan toimittamat väärennetyt ja väärät todistusasiakirjat ovat ammattikorkeakoulujen haku- ja opiskelijavalintaprosessissa marginaalinen ilmiö. Kevään 2014 yhteishaun hakukierroksella turvallisuusverkoston eräässä jäsenammattikorkeakoulussa vahvistettiin vähäinen määrä väärennystapauksia, kun ensisijaisia hakijoita ammattikorkeakouluun oli useita tuhansia. Riskin toteutumisen todennäköisyyttä pienentää haku- ja opiskelijavalintaprosessin porrastaminen, jossa todistusasiakirjoja käsitellään useassa eri vaiheessa ja usean eri henkilön toimesta. Ammattikorkeakouluilla on myös muita tyydyttäviä keinoja torjua jo valmiiksi pienen riskin toteutumista.

Riskin toteutumisen todennäköisyyden vastaisesti sen toteutumisen seuraukset ovat vakavat. Onnistunut väärentäjä tai väärää todistusasiakirjaa käyttävä hakija saavuttaa hänelle kuulumattomia etuja, vie ne toisen hakijan ulottuvilta ja asettaa koko ammattikorkeakoulun tasarvoisen opiskelijavalinnan kyseenalaiseen valoon. Lisäksi on muistettava, että väärennys tai sen yrittäminen on Suomessa laaja-alaisesti kriminalisoitua toimintaa, mikä viestii viranomais-ten vakavasta suhtautumisesta ilmiön torjuntaan.

Moore (2012) kirjoittaa plagioinnin vaikutuksista korkeakoulujen maineeseen. Moore (2012) toteaa, että korkeakoulujen uskottavuus ja toiminta perustuvat pitkälti hyvään maineeseen, mistä johtuen plagiointiin on puututtava tiukasti. Täsmälleen sama huomio koskee väärentämistä. Ammattikorkeakoulut eivät voi antaa vähäisiäkään merkkejä siitä, että väärennosten torjunta ulotetaan vain tiettyyn ”hyväksyttävään” rajaan saakka. Epäilyt väärennosten perusteella opiskelijoiksi valituista ja niiden seurauksena toteutuvat maineriskit olisivat liian suuria kannettavaksi. Näistä syistä johtuen ilmiön nykytilaa ei voida hyväksyä. On eri asia, havaitaanko kaikki väärennysyritykset kuin jos tavoitetta aletaan rajata jollekin hyväksyttävälle tasolle. Cohenin ja Felsonin (1979) kehittämän rikollisuuden rutiiniteorian mukaisesti ammattikorkeakoulujen kohtaamat väärennykset eivät todennäköisesti tule koskaan loppumaan, mutta torjuntatyö niitä vastaan tulee olla prosessinomaista ja jatkuvaa.

Positiivista on, että ammattikorkeakoulujen yhteinen tahtotila on kehittää aktiivisesti väärennosten torjuntaa. Tätä väitettä tukee se fakta, että vaikka väärennöksiä on havaittu määrittämisesti vähän, ammattikorkeakoulut haluavat varmistua opiskelijavalinnan ehdottomasta oikeellisuudesta (Malminen 2014). Ammattikorkeakoulut voivatkin nopealla aikataululla ryhtyä toimenpiteisiin torjuntamenettelyiden kehittämiseksi, sillä lainsäädäntö ei määrittele todistusasiakirjojen käsittelyyn liittyviä valtakunnallisia suosituksia (932/2014 6 luku 28 §). Ammattikorkeakoulujen suositellaankin työn tulosten pohjalta harkitsevan, tulisiko hakijaa vaatia toimittamaan todistusasiakirjojen viralliset näköisjäljennökset.

Sisäisinä prosesseina suositellaan sekä kampusten että hakijapalveluiden henkilökunnan asiantuntijuuden lisäämistä koulutusten avulla. Hakijapalveluiden käyttöön suositellaan myös ulkoisten tietokantojen hankkimista, jotta eri maiden koulutusjärjestelmistä ja todistusasiakirjoja myöntävistä oppilaitoksista on ajantasainen ja oikeellinen tieto. Tietokantojen avulla hakijapalvelut pystyvät myös tiivistämään yhteistyötä sekä muiden maiden hakijapalveluiden että oppilaitosten kanssa. Ulkoisena prosessina suositellaan todistusasiakirjojen käsittelyyn liittyvän tiedottamisen lisäämistä, jonka myötä hakijoilla on tieto siitä, että väärennysyrityksiin suhtaudutaan vakavasti.

Pidemmän aikavälin toimenpiteenä suositellaan pohdittavaksi, tuleeko Suomeen perustaa korkeasteen yhteinen hakijapalvelu. Oli hakijapalvelun organisointi sitten korkeakoulukohtai-

nen tai keskitetty, edellä mainittuihin käytännön työtehtäviin on annettava riittävät resurssit. Väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntatyössä ei ole sijaa virheille, sillä haku- ja opiskelijavalintaprosessi on ainoa tilaisuus ammattikorkeakouluun kohdistuvan väärennysrikoksen paljastamiseen. Opiskelijavalinnan vahvistamisen jälkeen hakuprosessissa käytettyjä todistusasiakirjoja ei enää käsitellä, jonka myötä esimerkiksi tutkinnon pesun mahdollisuus voi alkaa.

Jotta lukija voi varmistua opinnäytetyössä esitettyjen tutkimustulosten oikeellisuudesta, tulee työssä esittää sen luotettavuuden ja tieteellisyyden arviointi. Tuomen & Sarajärven (2009, 140) mukaan laadullisen opinnäytetyön luotettavuuden arviointiin ei ole yksiselitteisiä ohjeita, mutta tiettyjen kriteereiden avulla työn luotettavuutta voidaan ainakin suuntaa-antavasti mitata. Samaa linjaa noudattaa myös Kananen (2014, 151) ja antaa luotettavuuden arviointiin neljä kriteeriä. Ne ovat:

1. Vahvistettavuus
 2. Arvioitavuus ja dokumentaatio
 3. Tulkinnan ristiriidattomuus
 4. Saturaatio/kylläntyminen
- (Kananen 2014, 152 - 154)

Vahvistettavuus tarkoittaa useista eri lähteistä kerätyn tiedon ja analysoitujen tulosten vertaamista toisiinsa. Mikäli aineisto ja tutkijan tulkinnat tukevat toisiaan, voidaan varmistua työn reliabiliteetista, toisin sanoen tulosten pysyvyydestä. (Kananen 2014, 147, 152). Esitetyt suositukset väärennysten torjuntamenetelmien kehittämiseksi toistuivat kaikissa teemahaastatteluissa ja useissa kirjallisuuskatsauksen lähteissä. Esimerkki toistuvasta tuloksesta on viranomaisyhteistyön tiivistäminen sekä väärennysepäilyissä että vahvistetuissa väärennystapauksissa.

Arvioitavuus ja dokumentaatio tarkoittavat ensinnä suoranaisesti työssä käytetyn kirjallisuuden laajuutta (Kananen 2014, 153). Dokumentaation tulokset näkyvät työn lähdeluettelossa, jota voidaan pitää varsin kattavana. Sama argumentti pätee myös teemahaastatteluiden kuvailutietoihin, jotka kuvaavat kattavasti itse haastattelutilannetta. Toiseksi arvioitavuus tarkoittaa työhön valittujen tutkimusmenetelmien perustelua (Kananen 2014, 153). Myös käytettyjen tutkimusmenetelmien tarkoitukset on perusteltu työssä seikkaperäisesti.

Tulkinnan ristiriidattomuus tarkoittaa, että esitetyt tutkimustulokset vahvistavat toisiaan (Kananen 2014, 153). Työssä analysoiduissa tutkimustuloksissa ei ole ristiriitoja, vaan esitetyt, yhdenmukaiset kehityssuositukset on kerätty useista eri lähteistä.

Saturaatio/kylläntyminen tarkoittaa, että tutkimustulokset alkavat muistuttaa toisiaan (Kananen 2014, 153). Työssä kylläntyminen saavutettiin kahden teemahaastattelun ja kattavan

kirjallisuuskatsauksen myötä, sillä tutkittava ilmiö oli hyvin tarkkaan rajattu. Havaintoyksiköt, toisin sanoen torjuntatyön menettelyt ilmiöön väärennetyistä todistusasiakirjoista ammatti- korkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa pystyttiin kartoittamaan yksinkertaisesti.

Kanasen (2014, 155 - 156) mallia mukaillen taulukossa 4 on kuvattu opinnäytetyön tieteellisyden tarkistuslista. Kyseisten kriteereiden avulla lukija voi tarkastaa ja varmistua siitä, että työ noudattaa opinnäytetyöltä vaadittua tieteellistä rakennetta. Taulukon ensimmäisessä sarakkeessa luetellaan eheältä rakenteelta vaaditut kriteerit. Toisessa sarakkeessa osoitetaan, miltä työn sivulta vaatimus on haettavissa.

Kriteeri	Sivunumero(t)
Työn tarkoitus on määritelty	7
Tutkimusongelma on määritelty	11 - 12
Tutkimuskysymykset on johdettu ongelmasta	11
Työn tavoitteet on määritelty	6
Työn käsitteet on määritelty	8 - 10
Tutkimusote on määritelty	7
Aiheen kirjallisuuteen on perehdytty	14 - 23
Tutkimusmenetelmät on määritelty	12 - 14
Tutkimustulokset ovat riittävät vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja ratkaisemaan ongelman	28 - 43
Työn arviointi on tehty	45 - 46
Johtopäätökset ovat oikeat	43 - 45
Dokumentaatio on kattavaa	47 - 51

Taulukko 4 Opinnäytetyön tieteellisyden tarkistuslista

(Kananen 2014, 155 - 156)

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 932/2014. Viitattu 30.3.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>

Arene. 2015. Ammattikorkeakoulut. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.arene.fi/fi/ammattikorkeakoulut>

Arkistolaitos. Keskeiset käsitteet. Viitattu 12.2.2015.
<http://www.arkisto.fi/fi/palvelut/julkaisuluettelo/d-verkko-oppaat/arkistot-yhteiskunnan-toimiva-muisti/keskeiset-kaesitteet>

Australian Government Department of Education and Training. Country Education Profiles. Viitattu 11.5.2015.
<https://internationaleducation.gov.au/Services-And-Resources/services-for-organisations/Pages/Services-for-organisations.aspx>

Cohen, E. & Felson, M. 1979. Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. Teoksessa American Sociological Review 1979. Vol. 44, No. 4 (August). Washington, DC: American Sociological Association, 588 - 608.

Crowley, K. 2009. Tutkintotehtailuun riittää kopiokone. Viitattu 23.2.2015.
<http://www.kaleva.fi/uutiset/ulkomaat/tutkintotehtailuun-riittaa-kopiokone/285830/>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.

Hakijapalveluiden esimies. 2015. Sähköpostitse esitettyjä täydentäviä kysymyksiä todistusasiakirjojen käsittelystä ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa. Turvallisuusverkoston eräs jäsenammattikorkeakoulu.

Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija. 2015. Haastattelu turvallisuusverkoston-erään jäsenammattikorkeakoulun hakijapalvelulle.

Heikniemi, J. 2001. Rikoksen yritys ja sen rangaistavuus. Viitattu 24.2.2015.
<http://www.heikniemi.fi/kirj/jur/rikos/yritys.html>

Helsingin Sanomat. 2009. Ulkoministeriö: Länsi-Afrikasta tulevilla amk-opiskelijoilla väärää todistuksia. Viitattu 27.3.2015.
<http://www.hs.fi/paivanlehti/arkisto/Ulkoministeri%C3%B6+L%C3%A4nsi-Afrikasta+tulevilla+amk-opiskelijoil-la+v%C3%A4%C3%A4ri%C3%A4+todistuksia/aaHS20090825SI1Y0029ii?src=haku&ref=arkisto%2F>

Jyväskylän yliopisto. Vastauksia usein kysyttyihin kysymyksiin. Viitattu 12.2.2015.
<https://www.jyu.fi/science/opiskelijavalinta/UKK#mik--on-virallinen-todistusj-ljenn-s-kopio->

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kiuru, B. 2012. Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto Euroopan unioniin. Suomi: Euroopan muuttoliikeverkosto.

Kivivuori, J. 2008. Rikollisuuden syyt. Helsinki: Nemo.

Korpela, J. 2004. Nykyajan kielenopas. Viitattu 11.2.2015.
<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/kielenopas/all.html#laajennus>

Kotimaisten kielten keskus. 2014a. Väärennys. Viitattu 11.2.2015.
<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?ListWord=v%C3%A4%C3%A4rennys&SearchWord=v%C3%A4%C3%A4rennys&page=results>

Kotimaisten kielten keskus. 2014b. Väärennös. Viitattu 11.2.2015.
<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?ListWord=v%C3%A4%C3%A4renn%C3%B6s&SearchWord=v%C3%A4%C3%A4renn%C3%B6s&page=results>

Kotimaisten kielten keskus. 2014c. Todistus. Viitattu 12.2.2015.
<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?ListWord=todistus&SearchWord=todistus&page=results>

Kotimaisten kielten keskus. 2015. Torjunta. Viitattu 5.5.2015.
<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?Opt=256&ListWord=torjunta&SearchWord=torjua&dic=1&page=results&UI=fi80>

Laki opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä 1058/1998. Viitattu 30.3.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19981058>

Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 672/2005. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050672>

Laurea-ammattikorkeakoulu. 2014. Turvallisuuspäällikkö Tiina Ranta ammattikorkeakoulujen valtakunnallisen Turvallisuusverkoston puheenjohtajaksi. Viitattu 28.3.2015.
<http://tikurila.laurea.fi/fi/tietoa-laureasta/tiedotusvalineille/laurea-katsaus-42014/Sivut/Turvallisuus%C3%A4%C3%A4llikk%C3%B6-Tiina-Ranta-ammattikorkeakoulujen-valtakunnallisen-Turvallisuusverkoston-puheenjohtajaksi.aspx>

Maahanmuuttovirasto. 2008. Oleskeluluvat vuonna 2007. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/16635_Tilastoanalyysi_vuosi2007_Migri_4_.pdf?64372dbfb7fed188

Maahanmuuttovirasto. 2009. Oleskeluluvat vuonna 2008. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/16637_OLESKELULUVAT_VUONNA_2008_tilastoanalyysi_mamu_.pdf?30fa23bfb7fed188

Maahanmuuttovirasto. 2010. Oleskeluluvat vuonna 2009. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/16638_Tilastoanalyysi_2009_mamu.pdf?e8a618bfb7fed188

Maahanmuuttovirasto. 2011. Oleskeluluvat vuonna 2010. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/16636_Mamun_tilastokatsaus32010.pdf?681d0fbfb7fed188

Maahanmuuttovirasto. 2012. Oleskeluluvat vuonna 2011. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/31526_Tilastokatsaus_2011_mamu_VALMIS.pdf?762105bfb7fed188

Maahanmuuttovirasto. 2013. Oleskeluluvat 1.1.-31.12.2012. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/40069_mamu_tilastokatsaus_2012.pdf?c666fabeb7fed188

Maahanmuuttovirasto. 2014a. Oleskeluluvat 1.1.-31.12.2013. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/50381_Tilastokatsaus_Oleskeluluvat_2013_pdf.pdf

Maahanmuuttovirasto. 2014b. Oleskeluluvat 1.1.-30.6.2014. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/download/54704_mamu_tilastokatsaus_tammi-kesa_2014_VALMIS.pdf?40cbe4beb7fed188

Maahanmuuttovirasto. 2015. Oleskelulupatilastot. Viitattu 19.2.2015.
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/oleskelulupatilastot

Maistraatit. Julkinen notaari. Viitattu 12.2.2015.
http://www.maistraatti.fi/julkinen_notaari#Oikeaksi%20todistettavia%20j%C3%A4ljenn%C3%B6ksi%C3%A4

Malminen, U. 2014. Poliisi huolissaan uudesta ilmiöstä: Kouluihin pyritään väärillä papereilla. Viitattu 18.2.2015.
http://yle.fi/uutiset/poliisi_huolissaan_uudesta_ilmiosta_kouluihin_pyritaan_vaarilla_papereilla/7491996

Moore, E. 2012. Plagiointitutkija: Valetutkinto plagioimalla?. Viitattu 11.5.2015.
<http://plagiointitutkija.blogspot.fi/2012/10/valetutkinto-plagioimalla.html>

Opintopolku. 2014. Ammattikorkeakoulujen nuorten yhteishaku. Viitattu 11.5.2015.
<https://opintopolku.fi/wp/wp-content/uploads/2014/08/Alimmat-pisterajat-s2014-AMK.pdf>

Opintopolku. 2015a. Miten opiskelijat valitaan?. Viitattu 28.3.2015.
<https://opintopolku.fi/wp/fi/ammattikorkeakoulu/miten-opiskelijat-valitaan/>

Opintopolku. 2015b. Amk-tutkintojen yleiset valintaperustesuositukset. Viitattu 28.3.2015.
<https://opintopolku.fi/wp/fi/ammattikorkeakoulu/miten-opiskelijat-valitaan/amk-tutkintojen-yleiset-valintaperustesuositukset/>

Opintopolku. 2015c. Ylempien amk-tutkintojen yleiset valintaperustesuositukset. Viitattu 5.4.2015.
<https://opintopolku.fi/wp/fi/ammattikorkeakoulu/miten-opiskelijat-valitaan/ylempien-amk-tutkintojen-yleiset-valintaperustesuositukset/>

Rajavartiolaitos. 2008a. Rajavartiolaitos tutkii epäiltyä laajaa laittoman maahantulon järjestämisrikoksen tekokokonaisuutta. Viitattu 24.2.2015.
http://www.raja.fi/tietoa/tiedotteet/1/0/rajavartiolaitos_tutkii_epailtya_laajaa_laittoman_maahantulon_jarjestamisrikoksen_tekokokonaisuutta_24308

Rajavartiolaitos. 2008b. Rajavartiolaitos tutkii nigerialaisten laitonta maahantuloa. Viitattu 24.2.2015.
http://www.raja.fi/tietoa/tiedotteet/1/0/rajavartiolaitos_tutkii_nigerialaisten_laitonta_maahantuloa_24339

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 31.3.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Sipari, A. 2012. UAF:N etuvartio helpottaa tiedekuntien työkuormaa. Viitattu 23.2.2015.
<http://blogs.helsinki.fi/opintosektori/2012/04/05/uafn-etuvartio-helpottaa-tiedekuntien-tyokuormaa/>

Tasala, O. 2013. University Admissions Finland. KV-kevätpäivät, Levi. 21.5.2013. Viitattu 11.2.2015.
<http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=4408c64d-5d91-4f47-9381-26090cbd50b5>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Turun Sanomat. 2014. Salolaishoitajan ulkomainen tutkintotodistus on väärennetty. Viitattu 24.2.2015.
<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/697522/Salolaishoitajan+ulkomainen+tutkintotodistus+on+varennetty>

Turun Sanomat. 2015. MTV: Epäilty Leger-väärennys erehdytti ranskalaisasiantuntijan. Viitattu 18.2.2015.
<http://www.ts.fi/kulttuuri/731514/MTV+Epailty+Legervaarennys+erehdytti+ranskalaisasiantuntijan>

UK NARIC. 2015. Counter Fraud Service. Viitattu 11.5.2015.
<https://www.naric.org.uk/naric/Organisations/Product%20Catalogue/Counter%20Fraud%20Service.aspx>

University Admissions Finland. UAF universities. Viitattu 22.2.2015.
http://universityadmissions.fi/?page_id=84

University Admissions Finland. 2013. Hakukierroksen 2012-13 hakutilastot. Viitattu 23.2.2015.
http://www.helsinki.fi/opetuksen-toimiala/oopa-vuosikertomus/liitteet/UAF_tilasto_%202012_2013.pdf

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014. Viitattu 30.3.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>

Valtioneuvoston asetus korkeakoulujen yhteishausta 293/2014. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140293>

Valvira. 2012a. Valviran projektissa ei ole löydetty väärennettyjä lääkäreiden tutkintotodistuksia – kesken olevat selvitykset tehdään virkatyönä Valvirassa. Viitattu 22.2.2015.
http://www.valvira.fi/valvira/lehdistotiedotteet/valviran_projektissa_ei_ole_loydetty_vaarennettyja_laakareiden_tutkintotodistuksia_-_kesken_olevat_selvitykset_tehdaan_virkatyona_valvirassa

Valvira. 2012b. Projektin loppuraportti. Viitattu 22.2.2015.
http://www.valvira.fi/files/Selvitysprojektin_loppuraportti.pdf

Ylioppilastutkintolautakunta. Todistukset. Viitattu 12.2.2015.
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/kopiot-ja-jaljennokset/todistukset>

Kuvat

Kuva 1 Ylioppilastutkintotodistuksen virallinen näköisjäljennös	34
---	----

Kuviot

Kuvio 1 Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät.....	12
Kuvio 2 Todistusasiakirjojen käsittelyvaiheet ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa	24

Taulukot

Taulukko 1 Väärentämisen nykytilan sisällönanalyysi	32
Taulukko 2 Väärennösten nykyisten torjuntakeinojen sisällönanalyysi	37
Taulukko 3 Väärennösten torjuntakeinojen kehittämisen sisällönanalyysi	43
Taulukko 4 Opinnäytetyön tieteellisyyden tarkistuslista	46

Liitteet

Liite 1 Teemahaastattelu turvallisuusverkoston jäsenammattikorkeakoulun hakijapalvelulle	55
Liite 2 Teemahaastattelu University Admissions Finlandille	57
Liite 3 Sähköpostitse esitettyjä täydentäviä kysymyksiä todistusasiakirjojen käsittelystä .	60

Liite 1 Teemahaastattelu turvallisuusverkoston jäsenammattikorkeakoulun hakijapalvelulle

Haastattelu turvallisuusverkoston erään jäsenammattikorkeakoulun hakijapalvelulle

Haastattelun taustatiedot

Pääteema: Ammattikorkeakoulun hakijapalvelun kokemukset väärennetyistä ja vääristä todistusasiakirjoista ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

Organisaation toimiala: Koulutus

Haastattelun toteutus

Haastattelija: Juho Kämäri

Asema: Turvallisuusalan tradenomiopiskelija

Ajankohta: 30.1.2015

Kesto: 1 tunti 4 minuuttia

Litteroitu sanamäärä: 2 551

Haastateltavat henkilöt: Hakijapalveluiden esimies, Koulutussuunnittelija

Teema 1: Väärentämisen nykytila ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

1. Käsitteleeö hakijapalvelu keskitetysti hakuprosessiin liittyvät todistusasiakirjat kaikkien kampusten osalta?
2. Jos hakijapalvelu ei käsittele keskitetysti, niin mitä kampukset tekevät hakuprosessin todistusasiakirjoille?
3. Onko ammattikorkeakoulussa tullut ilmi varmistuneita todistusasiakirjojen väärennystapauksia vuosien 2013 tai 2014 hakukierroksilla?
4. Miten väärennös tunnistettiin?

5. Mitä hakuprosessissa käytettäviä todistusasiakirjoja on väärennetty?
6. Onko suomalaisten ja ulkomaisten todistusasiakirjojen aitouksissa eroja?
7. Jos eroja on, niin mitkä keskeiset eroavaisuudet ovat?

Teema 2: Ammattikorkeakoulun nykyiset menettelyt väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnassa

8. Millä menettelyillä ammattikorkeakoulussa pyritään varmistumaan siitä, että hakijan todistusasiakirjat ovat aitoja?
9. Miten tutkintaprosessi etenee, jos hakijapalvelu epäilee hakijan todistusasiakirjan aitoutta?
10. Mitkä ovat toimenpiteet väärennysepäilyn vahvistuessa?
11. Onko todistusasiakirjojen väärennysepäilyjen käsittelystä olemassa kirjalliset ohjeet?
12. Minkälaisia tukijalkoja aitouden vahvistamiselle on olemassa ulkomaisten todistusasiakirjojen osalta?
13. Miten ulkomaisiin oppilaitoksiin ollaan käytännössä yhteydessä?

Teema 3: Suositukset väärennettyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittämiseen ammattikorkeakoulussa

14. Arveletteko, että väärennettyjä todistusasiakirjoja jää hakuprosessissa tunnistamatta?
15. Jos arvelette, että väärennettyjä todistusasiakirjoja jää tunnistamatta, millä menettelyillä väärennösten tunnistamista voitaisiin kehittää?
16. Onko vielä jokin väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntaan liittyvä asia, jota haastattelussa ei ole tuotu esiin?

Liite 2 Teemahaastattelu University Admissions Finlandille

Haastattelu University Admissions Finlandille

Haastattelun taustatiedot

Pääteema: UAF:n todistusasiakirjojen käsittelykäytäntöjen hyödyntäminen ammattikorkeakoulujen haku- ja opiskelijavalintaprosessissa esiintyvien väärennösten torjunnassa

Organisaation nimi: University Admissions Finland

Toimiala: Yliopistojen liitekäsittelyn palvelukeskus

Henkilöstö: 4 vakituista. Osa-aikaisten projektityöntekijöiden määrä vaihtelee vuosittain: vuonna 2015 17.

Haastattelun toteutus

Haastattelija: Juho Kämäri

Asema: Turvallisuusalan tradenomiopiskelija

Ajankohta: 28.4.2015

Kesto: 1 tunti 45 minuuttia

Litteroitu sanamäärä: 4 045

Haastateltava henkilö: Projektipäällikkö

Teema 1: Väärentämisen nykytila UAF:n haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

1. Ketkä yliopistoon hakevat kuuluvat UAF:n todistusasiakirjojen käsittelyprosessin piiriin?
2. Mitkä ovat UAF:n todistusasiakirjojen käsittelyprosessin vaiheet?
3. Onko UAF:n palvelun käyttö pakollista hakijalle?

4. Jos ei ole, niin jääkö väärin ja väärennetyjen todistusasiakirjojen tunnistaminen tällöin yliopiston hakijapalvelun vastuulle?
5. Mitä hakuprosessissa käytettäviä todistusasiakirjoja on väärennetty?
6. Onko suomalaisten ja ulkomaisten todistusasiakirjojen aitouksissa eroja?
7. Jos eroja on, niin mitkä keskeiset eroavaisuudet ovat?

Teema 2: UAF:n nykyiset menettelyt väärennetyjen todistusasiakirjojen torjunnassa

8. Millä menettelyillä UAF:ssa pyritään varmistumaan siitä, että hakijan todistusasiakirjat ovat aitoja?
 - ➔ 9. Tarkentava kysymys: Vaaditaanko kaikilta hakijoilta todistusasiakirjan virallisesti oikeaksi todistaminen?
10. Miten tutkintaprosessi etenee, jos UAF epäilee hakijan todistusasiakirjan aitoutta?
11. Mitkä ovat toimenpiteet väärennysepäilyn vahvistuessa?
12. Onko todistusasiakirjojen väärennysepäilyjen käsittelystä olemassa kirjalliset ohjeet?
13. Minkälaisia tukijalkoja aitouden vahvistamiselle on olemassa ulkomaisten todistusasiakirjojen osalta?
 - ➔ 14. Tarkentava kysymys: Sisältyykö UAF:n käyttämiin ulkomaisiin tietokantoihin myös toisen asteen tutkintotodistukset?
15. Miten ulkomaisiin oppilaitoksiin ollaan käytännössä yhteydessä?

Teema 3: Suositukset väärennetyjen todistusasiakirjojen torjunnan kehittämiseen korkeakouluasteella

16. Arveletko, että väärennetyjä todistusasiakirjoja jää hakuprosessissa tunnistamatta?

17. Jos arvelet, että väärennettyjä todistusasiakirjoja jää tunnistamatta, millä menettelyillä väärennösten tunnistamista voitaisiin kehittää?

18. Onko vielä jokin väärennettyjen todistusasiakirjojen torjuntaan liittyvä asia, jota haastattelussa ei ole tuotu esiin?

Liite 3 Sähköpostitse esitettyjä täydentäviä kysymyksiä todistusasiakirjojen käsittelystä

Sähköpostitse esitettyjä täydentäviä kysymyksiä todistusasiakirjojen käsittelystä

Kysymysten taustatiedot

Pääteema: Todistusasiakirjojen käsittely ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa

Organisaation toimiala: Koulutus

Kysymysten toteutus

Kysyjä: Juho Kämäri

Asema: Turvallisuusalan tradenomiopiskelija

Ajankohta: 9.4.2015

Litteroitu sanamäärä: 486

Vastaava henkilö: Hakijapalveluiden esimies

Hei

Kävin tammikuussa haastattelemassa teitä opinnäytetyöhöni. Olen kirjoittanut lainsäädännön, valtakunnallisten opiskelijavalintasuosittelujen ja teidän antamien tietojen pohjalta lukua "Todistusasiakirjat ammattikorkeakoulun haku- ja opiskelijavalintaprosessissa" ja se alkaa olla hyvin hahmottunut. Muutamaan kohtaan tarvitsisin kuitenkin vielä teiltä apua selvennyksen muodossa:

1. Olen kirjoittanut lukuun suomalaisten ja Suomessa suoritettujen aiempien tutkintojen osalta: "...Esimerkiksi hakijan ylioppilastutkinnon arvosanat ammattikorkeakoulu saa suoraan Ylioppilastutkintolautakunnalta, joten hakijapalvelu voi verrata sähköiseen hakulomakkeeseen syötettyjä tietoja omiin rekistereihinsä (Opintopolku 2015b). Tästä johtuen suomalaisten hakijoiden, jotka ovat suorittaneet yhteishaussa käytettävän aiemman tutkinnon Suomessa, ei tarvitse toimittaa tutkintotodistuksen näköisjäljennöstä ammattikorkeakoulun

hakijapalveluun erikseen (Hakijapalveluiden esimies & Koulutussuunnittelija 2015)."

Ovatko nämä rekisterit siis AMK:n hakijapalvelulla käytössä ja tekeekö hakijapalvelu itse vertaamisen hakulomakkeen ja rekisterien sisältämien tietojen välillä? Vai tuleeko tieto hakulomakkeen ja rekisterien tietojen yhtenäisyydestä tai poikkeavaisuuksista jostain muualta hakijapalveluille? Jos tulee, niistä mistä?

2. Suomalaiset hakijat toimittavat haussa käytettyjen todistusasiakirjojen kopiot hakijapalveluun vasta opiskelupaikan vastaanoton yhteydessä. Kysymys kuuluu, että mitä tässä tapauksessa kopioille tehdään hakijapalvelussa? Onko se a) vain kopioiden vastaanotto ja toimittaminen eteenpäin kampuksille (koska vertaaminen rekistereihin on jo tehty) vai b) myös kopioiden fyysinen tarkastus ja vertaaminen uudelleen rekisterien tietoihin? Vai jotain tältä väliltä? Kiinnostaa tietää esimerkiksi, tekeekö hakijapalvelu saapuville työtodistuksien kopioille jotain, sillä niiden tietojahan ei rekistereistä löydy.
3. Ja edelliseen liittyen sama kysymys ulkomaalaisten hakijoiden todistuskopioiden kohdalla, kun ne ovat saapuneet ensisijaisen hakukohteen hakijapalvelusta sen amk:n hakijapalveluun, johon valinta kohdistuu. Kumpi tekee kopioiden tarkistuksen vai tekevätkö molemmat?